

Γ.Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ

**ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ
ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

0. Εισαγωγή	189
1. Ιστορική Αναδρομή-Νομοθετική Ρύθμιση	190
2. Σκοπός της Έρευνας	194
2.1 Η Ομάδα Αναφοράς της Έρευνας	194
2.2. Η Μέθοδος	197
3. Ερευνητικά Αποτελέσματα	199
3.1 Η Θέση της Σ.Β.	199
3.1.1. Η Βιβλιοθήκη στο Διάδρομο	200
3.1.2. Οι Βιβλιοθήκες Τάξεων (Β.Τ.)	203
3.1.3. Βιβλιοθήκες στο Γραφείο Δασκάλων και στην Αίθουσα Εκδηλώσεων	208
3.2. Ο Χώρος για τη Γενική Σχολική Δανειστική Βιβλιοθήκη	209
4. Οικονομική Ενίσχυση-Πόροι των Σ.Β.	212
5. Η Ενημέρωση των Εκπαιδευτικών	217
6. Συμπεράσματα και Προτάσεις	221
7. Σημειώσεις	224

Έρευνα για τις Σχολικές Βιβλιοθήκες στα Δημοτικά Σχολεία της πόλης των Ιωαννίνων

0. Εισαγωγή

Από πολλούς μελετητές έχει επισημανθεί ότι η ερευνητική δραστηριότητα στο χώρο της Παιδικής Λογοτεχνίας δεν βρίσκεται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Η έρευνα στο χώρο αυτό θα μπορούσε να αναφέρεται σε πολλούς τομείς, όπως είναι η κριτική παρουσίαση του συγγραφικού έργου των εκροσώπων της Παιδικής Λογοτεχνίας, η σημασία του παιδικού βιβλίου, τα κριτήρια αξιολόγησης και επιλογής του, οι παιδικές και σχολικές βιβλιοθήκες, κ.λπ.

— Κατά συνέπεια ενώ υπάρχει ένα πλήθος από ατεκμηρίωτες θεωρητικές παρατηρήσεις και συχνά αντίστοιχες προτροπές για τα θέματα αυτά, λείπουν πολλές φορές τα πορίσματα συγκεκριμένων ερευνών που θα στήριζαν και πρακτικά τις παραπάνω απόψεις και προτάσεις.

— Πιστεύουμε ότι η απουσία της έρευνας οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η Παιδική Λογοτεχνία θεωρήθηκε και αντιμετωπίστηκε πολύ πρόσφατα, ως αυτοτελής κλάδος της Λογοτεχνίας, με ιδιαίτερα θέματα και δική του προβληματική.

— Θεωρούμε όμως, ότι η έντονη κινητικότητα που παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια στο χώρο της Παιδικής Λογοτεχνίας καθώς και η καθιέρωσή της ως αυτοτελούς μαθήματος στα Παιδαγωγικά Τμήματα και τις Φιλοσοφικές Σχολές, θα δώσουν νέα ώθηση και προοπτική και στον ερευνητικό τομέα.

— Άλλωστε, και η συγκεκριμένη έρευνα έχει ως αφετηρία τη διδασκαλία του μαθήματος «Θέματα και Ιστορία της Παιδικής Λογοτεχνίας» στους φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος.

1. Ιστορική Αναδρομή-Νομοθετική Ρύθμιση

Οι Σχολικές Βιβλιοθήκες (Σ.Β.) έχουν στην Ελλάδα μια μακρόχρονη ιστορία. Η αφετηρία τους τοποθετείται στην περίοδο της τουρκοκρατίας, ενώ η νομοθετική κατοχύρωση αρχίζει με το Β.Δ. 8/20-11-1835 του Όθωνα, το οποίο προέβλεπε την ίδρυση βιβλιοθήκης σε κάθε δημόσιο σχολείο. Ακολούθησαν πολλά σχετικά νομοθετήματα, όπως οι νόμοι 4397/1929, 5911/1933 και Β.Δ. 15/21.1.1949, όπου τονιζόταν: Είς έκαστον σχολείον τῆς Δημοτικῆς καί Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καί εἰς έκαστον Διδασκαλεῖον ἰδρύεται Σχολική Βιβλιοθήκη, πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου καί τῶν ἐν αὐτῷ διδασκόντων». Στο σημείο αυτό κρίνουμε σκόπιμο να παρουσιάσουμε και την παράγραφο που αναφέρεται στην οικονομική στήριξη και τον εμπλουτισμό των Σχολικών Βιβλιοθηκών.

Αναφέρεται λοιπόν χαρακτηριστικά: Ἡ σχολική βιβλιοθήκη ἐκάστου σχολείου ἰδρύεται καί πλουτίζεται διὰ τοῦ σχολικοῦ ταμείου, ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ ὁποίου ἀναγράφεται καθ' ἕκαστον ἔτος ἴδιον κονδύλιον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς σχολικῆς βιβλιοθήκης, ἀνάλογον πρὸς ταύτας. Πόροι ἐπίσης τῶν σχολικῶν βιβλιοθηκῶν δύνανται νά εἶναι α) εἰδικαί ἐφ' ἅπαξ παρεχόμεναι ἢ ἐτήσια χορηγία τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας εἰς διάφορα σχολεῖα πρὸς ἴδρυσιν ἢ πλουτισμόν τῶν σχολικῶν βιβλιοθηκῶν αὐτῶν, β) εἰδικαί ἐπιχορηγήσεις τῶν Δήμων ἢ Κοινοτήτων πρὸς τόν αὐτόν σκοπόν, γ) εἰσπράξεις ἐκ σχολικῶν ἐορτῶν, διδομένων εἰδικῶς χάριν τῶν σχολικῶν βιβλιοθηκῶν καί δ) διάφοροι δωρεαί τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ, τῶν μαθητῶν ἢ ἄλλων ἰδιωτῶν»¹.

— Νομοθετικές ρυθμίσεις υπήρξαν βέβαια και στη συνέχεια, όπως το Ν.Δ. 749 «Περί Διδακτικῶν Βιβλίων» (ΦΕΚ 277/18.12.70) καθώς και η Εγκύκλιος 21326/20.2.1973 του ΥΠΕΠΘ με θέμα «Σχολικά Βιβλιοθήκαι».

— Ἐτσι καταλήγουμε στο Ν. 1566 του '85, το άρθρο 43 του οποίου αναφέρεται στις Σχολικές Βιβλιοθήκες. Στην πρώτη παράγραφο του παραπάνω άρθρου τονίζεται ότι η Σχολική Βιβλιοθήκη λειτουργεί «για χρήση των μαθητῶν, του διδακτικού προσωπικού και των κατοίκων της ἑδρας και τῆς περιοχῆς τοῦ σχολείου». Το τελευταίο σημείο αποτελεί ένα νέο στοιχείο, σχετικά με το αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται η Σ.Β.

— Στο θέμα των δαπανών για τις Σ.Β. αναφέρεται η παράγραφος 3 του άρθρου, όπου χαρακτηριστικά τονίζεται: «Για τις δαπάνες που απαιτούνται για τον εμπλουτισμό των σχολικών βιβλιοθηκών εγγράφονται σχετικές πιστώσεις στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, οι οποίες διατίθενται στις νομαρχίες...». Για την υλοποίηση του άρθρου 43 έχουν εκδοθεί οι εξής αποφάσεις: η Γ1/35/68/29-1-87 για την ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία της Βιβλιοθήκης Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Β.Ε.Π.) της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Ε.), η Γ2/577/10-2-1986 για την ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία της Βιβλιοθήκης Εκπαιδευτικού Προσωπικού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Δ.Ε.), η Φ. 8/276/Γ1/845/11.11.1987 για τη συγκρότηση επιτροπής για σύνταξη καταλόγου βιβλίων των Βιβλιοθηκών του Εκπαιδευτικού Προσωπικού Π.Ε. και η Γ2/76/8.1.1988 για τη συγκρότηση επιτροπής για σύνταξη καταλόγου βιβλίων των Βιβλιοθηκών Εκπαιδευτικού Προσωπικού Δ.Ε. Έχει εκδοθεί επίσης, η απόφαση Φ.8/233/Γ1/1221/16-11-1988 με θέμα «Σημασία-Σκοποί-Οργάνωση και Λειτουργία Σχολικών Βιβλιοθηκών», την οποία και θα παρουσιάσουμε εκτενέστερα.

— Στην πρώτη σελίδα της παραπάνω εκγκυκλίου επισημαίνεται ότι αυτή είναι ενδεικτική και όχι δεσμευτική στις αποφάσεις και στις δραστηριότητες των Σχολικών Συμβούλων και Επιτροπών Βιβλιοθήκης.

— Ακολουθεί ένα κεφάλαιο με τίτλο «Σημασία Σ.Β.», όπου σε γενικές γραμμές τονίζεται ότι ο θεσμός της Σ.Β. αναβαθμίζει ποιοτικά την εκπαίδευση, προωθεί την ελεύθερη και πλούσια ανταλλαγή ιδεών, τον προβληματισμό και την έρευνα και αναπτύσσει την ελεύθερη επικοινωνία των μαθητών με την επιστήμη, την ιδεολογία και τον πολιτισμό των άλλων ανθρώπων και λαών. Επισημαίνεται επιπλέον ότι η Σ.Β., όταν χρησιμοποιείται κατάλληλα απ' το σχολείο, συμβάλλει ουσιαστικά στην πολύπλευρη καλλιέργεια και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του νέου ανθρώπου.

— Ακολουθεί ένα άλλο κεφάλαιο με τίτλο «Σκοποί-Στόχοι Σ.Β.», όπου γίνεται διάκριση ανάμεσα στους γενικότερους και τους ειδικότερους σκοπούς-στόχους που πρέπει να επιδιώξει η Σ.Β. Στους γενικότερους σκοπούς εντάσσεται η επιδίωξη της Σ.Β. να συμβάλει στην επίτευξη των σκοπών της παιδείας, να υπηρετεί το άνοιγμα του σχολείου στο κοινωνικό περιβάλλον και να δημιουργεί προϋποθέσεις, όχι μόνο για ίσες ευκαιρίες αλλά και για ίσες αφετηρίες στην εκπαίδευση. Οι ειδικότεροι σκοποί-στόχοι της Σ.Β. είναι ο δανεισμός βιβλίων σε εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές και κατοίκους της περιοχής, η διαπαιδαγώγηση των μαθητών στην ανάγνωση κατάλληλων βιβλίων καθώς και η συμμετοχή στη διαμόρφωση πλούσιας σχολικής ζωής, πνευματικής και πολι-

τιστικής δραστηριότητας.

— Στη συνέχεια υπάρχει ένα κεφάλαιο με το γενικό τίτλο «Οργάνωση-Λειτουργία Σ.Β.» και ακολουθούν τέσσερις επιμέρους ενότητες, η πρώτη με τον τίτλο «Η Γενική Σχολική Δανειστική Βιβλιοθήκη (Γ.Σ.Δ.Β.)». Προτείνεται λοιπόν, η Γ.Σ.Δ.Β. να αποτελεί το κέντρο για τον εφοδιασμό των Βιβλιοθηκών Τάξεων (Β.Τ.), το δανεισμό βιβλίων και την ανάπτυξη εκπαιδευτικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Η Γ.Σ.Δ.Β. κρίνεται σκόπιμο να στεγαστεί στη μεγαλύτερη αίθουσα που διαθέτει το σχολείο, ιδιαίτερα στην αίθουσα «εκδηλώσεων» αν υπάρχει, η οποία πρέπει να έχει άφθονο φως, απόλυτη ησυχία, ανάλογη διακόσμηση, ενώ τα βιβλία να τοποθετηθούν σε κατάλληλα βιβλιοστάσια, κατανεμημένα σύμφωνα με την ηλικία των παιδιών. Αναφέρεται ότι στη σχολική βιβλιοθήκη θα συγχωνευτούν οι Βιβλιοθήκες του Συλλόγου Γονέων και άλλων φορέων, ενώ είναι δυνατόν να υπάρχει και ευρύτερο οπτικοακουστικό υλικό, όπως κασσέτες και δίσκοι μουσικής, διαφάνειες, χάρτες, κ.λπ. Για τη σωστή οργάνωση και λειτουργία της Σ.Β. απαιτούνται τρεις απαραίτητες εργασίες: ταξινόμηση, καταλογράφηση και η διαδικασία για το δανεισμό. Επισημαίνεται η ανάγκη να λειτουργεί αναγνωστήριο κατά τα διαλείμματα και 3-4 ώρες απ' τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών με ευθύνη του Συλλόγου Γονέων, ενώ εκείνο που πρέπει να απασχολήσει το Σχολικό Συμβούλιο και την Επιτροπή Βιβλιοθήκης (Ε.Β.), είναι ο εξοπλισμός της Σ.Β. με τ' απαραίτητα έπιπλα.

— Η δεύτερη ενότητα έχει το τίτλο «Βιβλιοθήκες Τάξεων» (Β.Τ.) που λειτουργούν παράλληλα με τη Γ.Σ.Δ.Β. και περιλαμβάνουν απαραίτητα βιβλία για τη διδακτική πράξη. Περιλαμβάνουν επίσης βιβλία που φέρνουν τα ίδια τα παιδιά, και προτείνεται κάθε παιδί να δανείζει ένα βιβλίο, ανάλογα και με τις οικονομικές του δυνατότητες, ώστε να δημιουργηθεί μ' αυτό τον τρόπο ένας πυρήνας της Γ.Σ.Δ.Β. Οι Β.Τ. έχουν εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας και δανεισμού με υπεύθυνο έναν εκπαιδευτικό και δύο-τρεις συνυπεύθυνους μαθητές.

— «Επιτροπή Βιβλιοθήκης» (Ε.Β.) είναι ο τίτλος της τρίτης ενότητας. Η Ε.Β. έχει ως έργο της να παρακολουθεί τη λειτουργία της Σ.Β., να επισημαίνει τις ανάγκες και τα προβλήματά της και να εισηγείται ό,τιδήποτε κρίνει σκόπιμο για τη βελτίωση της λειτουργία της στο Διευθυντή του Σχολείου και το Σχολικό Συμβούλιο. Μέλη της Ε.Β. είναι και οι γονείς που ασκούν χρέη βιβλιοθηκάρου, μέχρι να εκδοθεί το σχετικό Π.Δ. που υλοποιεί την παρ. 8 του άρθρου 43, οπότε θα διοριστούν στα σχολεία βιβλιοθηκονόμοι με ειδικά προσόντα.

— Στην τελευταία ενότητα με τίτλο «Βιβλιοθήκη ως Πνευματικό Κέντρο» αναφέρονται διάφορες ψυχαγωγικές πληροφοριακές και μορ-

φωτικές δραστηριότητες που μπορούν να οργανωθούν στη Σ.Β. Τέτοιες είναι εκθέσεις βιβλίων, διαλέξεις, συναυλίες, παρουσιάσεις από κριτικούς της τέχνης των έργων τους, διοργάνωση «φιλολογικών απογευμάτων», εκθέσεις συλλόγων των μαθητών, κ.λπ.

— Είναι γεγονός ότι για πρώτη φορά έχουμε ένα τόσο ολοκληρωμένο νομοθέτημα που αφορά τη σημασία, τους σκοπούς, την οργάνωση και λειτουργία των Σ.Β. Ήταν μάλιστα η θέσπιση ενός τέτοιου νομοθετήματος αναγκαία, αφού οι Σ.Β. μπορούν να συμβάλουν σημαντικά τόσο στη σχολική, όσο και στην ευρύτερη πνευματική και μορφωτική διαδικασία. Πράγματι με την ίδρυση και λειτουργία Σ.Β. δημιουργούνται οι επιθυμητές, σωστές θέσεις απέναντι στη γνώση, το διάβασμα και το βιβλίο². Η Σ.Β. πρέπει να αποτελέσει ένα δυναμικό πνευματικό και εκπαιδευτικό κέντρο και να συμμετέχει στη διδασκαλία³, να είναι η αφηρηρία και η συνέχεια ενός δημιουργικού διαλόγου με το Λόγο και την Τέχνη⁴. Θα πρέπει επίσης, να είναι εμπλουτισμένη με σύγχρονο έντυπο και οπτικοακουστικό υλικό, για να συμβάλει στην περαιτέρω πνευματική και αισθητική καλλιέργεια των μαθητών αλλά και των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής⁵.

2. Σκοπός της Έρευνας

— Βέβαια η αντιμετώπιση της κατάστασης δεν μπορεί να λυθεί μόνο με ένα νομοθέτημα, έστω και αν αυτό κινείται στη σωστή κατεύθυνση. Η συγκεκριμένη λοιπόν έρευνα φιλοδοξεί να παρουσιάσει την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στις Σ.Β. της πόλης των Ιωαννίνων, ώστε να προκύψουν κάποια συμπεράσματα για τις δυνατότητες υλοποίησης του παραπάνω νομοθετήματος καθώς και για κάποιες διαδικασίες και ενέργειες που πρέπει να γίνουν προς την κατεύθυνση αυτή. Φαίνεται ότι, αν δε λυθούν ορισμένα βασικά ζητήματα που σχετίζονται είτε για παράδειγμα, με θέματα διάταξης χώρου και κτιριακών εγκαταστάσεων, είτε με οικονομικές ενισχύσεις αλλά και με θέματα επιμόρφωσης, η υλοποίηση της παραπάνω εγκυκλίου δεν θα καταστεί δυνατή.

— Στόχος της έρευνας είναι επίσης, μέσα από την καταγραφή και ανάλυση του προβλήματος να παρουσιάσει και κάποιες προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία των Σ.Β. ακόμη και με τη μορφή που αυτές έχουν σήμερα. Οι προτάσεις αυτές αναφέρονται σε διάφορους τομείς και κυρίως στον εμπλουτισμό και την εσωτερική λειτουργία των Σ.Β. Σε σχέση με την κτιριακή υποδομή, οι προτάσεις εκτός από μια γενική εκτίμηση της κατάστασης έχουν και έναν τοπικό χαρακτήρα, αφού επιδιώκεται να δοθεί λύση τουλάχιστον για την ίδρυση και λειτουργία της Γ.Σ.Δ.Β., θέμα που προϋποθέτει και την παρουσία της τοπογραφικής διάταξης των σχολείων.

2.1. Η Ομάδα Αναφοράς της Έρευνας

Πριν παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της έρευνας, κρίνουμε σκόπιμο να αναφερθούμε με συντομία στην τοπογραφική διάταξη των σχολείων της πόλης των Ιωαννίνων καθώς και στις δυνατότητες πρόσβασης, που μπορούν να έχουν οι μαθητές είτε σε δημοτικές, συνοικιακές βιβλιοθήκες, είτε και σε άλλους πνευματικούς και πολιτιστικούς χώρους.

— Στη Διεύθυνση Ιωαννίνων ανήκουν είκοσι δύο⁶ δημοτικά σχολεία, το δυναμικό των οποίων ανέρχεται σε έξι περίπου χιλιάδες μαθητές. Η εικόνα που παρουσιάζουν τα σχολεία είναι η εξής:

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	N	%
Τριθέσια	2	9
Εξαθέσια	4	18
Επταθέσια	1	5
Οκταθέσια	3	13,5
Δεκαθέσια	2	9
Ενδεκαθέσια	3	9
Δωδεκαθέσια	5	22,5
Δεκατριθέσια	1	5
Δεκατετραθέσια	2	9
ΣΥΝΟΛΟ	22	100

Από τα σχολεία αυτά δηλαδή, δύο είναι τριθέσια, τέσσερα εξαθέσια, ένα επταθέσιο, τρία οκταθέσια, δύο δεκαθέσια, δύο ενδεκαθέσια, πέντε δωδεκαθέσια, ένα δεκατριθέσιο και δύο δεκατετραθέσια.

— Σημείο αναφοράς για τον χωροταξικό προσδιορισμό των σχολείων θα έχουμε τη «Ζωσιμαία» Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη, η οποία και στο κέντρο της πόλης βρίσκεται αλλά είναι, όπως θα δούμε, και η μοναδική βιβλιοθήκη στην οποία λειτουργεί παιδικό τμήμα. Σε αρκετά κοντινή απόσταση από την παραπάνω βιβλιοθήκη βρίσκεται το κτιριακό σχολικό συγκρότημα της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Σ' αυτό λειτουργούν τρία Πειραματικά σχολεία (δύο εξαθέσια και ένα τριθέσιο) στα οποία ασκούσαν παλαιότερα οι σπουδαστές της Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Η έννοια «Πειραματικά» αφορά σήμερα στην ουσία τον τρόπο που επιλέγονται οι μαθητές και που γίνεται με κλήρωση, αφού στα σχολεία αυτά δεν εφαρμόζονται κάποιες σύγχρονοι μέθοδοι διδασκαλίας ή άλλα ερευνητικά προγράμματα. Στο ίδιο συγκρότημα λειτουργούν επίσης άλλα τρία σχολεία, από τα οποία το ένα εργάζεται με απογευματινό πρόγραμμα.

— Υπάρχουν ακόμη άλλες τρεις μεγάλες σχολικές μονάδες, στις οποίες λειτουργούν παράλληλα δύο δημοτικά σχολεία σε ξεχωριστές κτιριακές εγκαταστάσεις. Στις δύο από τις παραπάνω μονάδες κάποιες

τάξεις έχουν απογευματινό πρόγραμμα. Η μία από τις μονάδες αυτές βρίσκεται πολύ κοντά στην Κεντρική Βιβλιοθήκη, ενώ οι άλλες δύο σε απόσταση ενός χιλιομέτρου δυτικά και βόρεια αντίστοιχα απ' αυτήν. Άλλα πέντε σχολεία απέχουν περίπου την ίδια απόσταση από το κέντρο της πόλης και βρίσκονται διασπαρμένα στο βορινή και δυτική πλευρά της πόλης. Τέλος, τα υπόλοιπα πέντε σχολεία είναι περισσότερο περιφερειακά και βρίσκονται σε υποβαθμισμένες περιοχές κυρίως στο ανατολικό μέρος της πόλης.

— Όπως ήδη προαναφέραμε, η μοναδική βιβλιοθήκη στην πόλη των Ιωαννίνων που διαθέτει παιδικό τμήμα, είναι η «Ζωσιμαία» Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη⁷.

— Η βιβλιοθήκη αυτή μεταφέρθηκε πρόσφατα από το ισόγειο του Δημαρχείου στο κτίριο των παλιών δημοτικών λουτρών, το οποίο επισκευάστηκε και διαμορφώθηκε σύμφωνα με τις νέες λειτουργικές ανάγκες που πρέπει να εξυπηρετήσει.

— Το παιδικό τμήμα της βιβλιοθήκης λειτουργεί στον πρώτο όροφο του κτιρίου και είναι διαχωρισμένο από το υπόλοιπο αναγνωστήριο. Πρόκειται για έναν ευχάριστο και σωστά οργανωμένο χώρο, παρόλο που σημαντικά λειτουργικά θέματα δεν έχουν ακόμη αντιμετωπιστεί ικανοποιητικά.

Για παράδειγμα, ο αριθμός των βιβλίων του παιδικού τμήματος είναι σε σχέση με τις ανάγκες που πρέπει αυτό να εξυπηρετεί πολύ μικρός, ενώ εκτός από ένα φωτοτυπικό μηχάνημα η βιβλιοθήκη δεν διαθέτει άλλο οπτικο-ακουστικό υλικό. Ένα άλλο θέμα είναι το ωράριο λειτουργίας της βιβλιοθήκης. Η βιβλιοθήκη είναι ανοικτή κάθε Δευτέρα και Τετάρτη από 12,30 μ.μ.-7,30 μ.μ., κάθε Τρίτη, Πέμπτη και Παρασκευή από 8.00 π.μ.-2,30 μ.μ., και κάθε Σάββατο από 9,00 π.μ.-13,00 μ.μ.

— Αντιλαμβάνεται λοιπόν κανείς, ότι ένα τόσο σύντομο ωράριο λειτουργίας δεν είναι δυνατόν να ανταποκριθεί στις ανάγκες που πρέπει να υπηρετήσει το παραπάνω τμήμα της βιβλιοθήκης.

— Στην πόλη των Ιωαννίνων υπάρχει και η Βιβλιοθήκη της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών (ΕΗΜ), στην οποία όμως δεν λειτουργεί ξεχωριστό παιδικό τμήμα.

— Δυστυχώς δεν υπάρχει καμμιά άλλη βιβλιοθήκη, ούτε πνευματικό κέντρο, στο οποίο θα μπορούσε να ανατρέξει κάποιος από τους μαθητές των σχολείων της πόλης για να δανειστεί ή και να διαβάσει επιτόπου παιδικά βιβλία.

— Ο περιορισμός της έρευνας στα σχολεία της Π.Ε. δεν σημαίνει σε καμμιά περίπτωση, ότι αμφισβητούμε τη σημασία και την αναγκαιότητα

τα των Σ.Β. στη Δ.Ε. Κρίνουμε όμως, πως η διαμόρφωση παροντικών αλλά και μελλοντικών θετικών στάσεων από το παιδί-αναγνώστη απέναντι στο βιβλίο εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τη σχέση που θα καλλιεργηθεί και θα αναπτυχθεί στη συγκεκριμένη ηλικία. Επίσης η χωροταξική κατανομή των Δημοτικών Σχολείων παρέχει τη δυνατότητα μιας αναλογικότερης αντιπροσώπευσης όλων των συνοικιακών διαμερισμάτων της πόλης στο αντικείμενο της έρευνας. Άλλωστε πιστεύουμε ότι η κατάσταση και στη Δ.Ε. δεν αναμένεται διαφορετική από αυτή που επικρατεί στην Π.Ε. Τέλος, δεχόμαστε ότι η πόλη των Ιωαννίνων μπορεί να αποτελέσει ένα καλό «δείγμα», αφού δεν είναι ούτε ένα μεγάλο αστικό κέντρο αλλά ούτε και μια μικρή επαρχιακή πόλη. Συνεπώς τα συμπεράσματα που θα προκύψουν, μπορούν να έχουν έναν γενικότερο χαρακτήρα και να μη περιοριστούν απλά στην πόλη των Ιωαννίνων, παρόλο που θα γίνουν και κάποιες προτάσεις οι οποίες θα αναφέρονται στην αντιμετώπιση της κατάστασης στο συγκεκριμένο χώρο.

2.2. Η Μέθοδος

Η μέθοδος που ακολουθήσαμε περιελάμβανε προσωπική συνέντευξη βάσει συγκεκριμένου ερωτηματολογίου καθώς και ανάλυση των αρχείων του σχολείου. Η συγκέντρωση των στοιχείων έγινε μετά από προσωπική επίσκεψη σε όλα τα σχολεία. Οι συνομιλητές μας ήταν οι Διευθυντές των σχολείων ή οι Υποδιευθυντές σε περίπτωση που οι πρώτοι απουσίαζαν. Συζητήσαμε επίσης σε κάποιες περιπτώσεις και με τους εκπαιδευτικούς που είχαν οριστεί ως υπεύθυνοι από το σχολείο για τη λειτουργία της Σ.Β. Οι συναντήσεις με τους Διευθυντές γίνονταν στο γραφείο τους μετά από τηλεφωνική επικοινωνία, στην οποία καθορίζαμε τη συγκεκριμένη ημέρα και ώρα της επίσκεψης. Προγραμματίζαμε συνήθως δύο συναντήσεις την ημέρα. Η συνέντευξη είχε διάρκεια 1/2 ώρας. Επιδιώκαμε να πετύχουμε τη δημιουργία κατάλληλου κλίματος και οι ερωτώμενοι απαντούσαν ελεύθερα στις ερωτήσεις μας. Για να περιορίσουμε την πιθανότητα λάθους, χρησιμοποιήσαμε στην καταγραφή των απαντήσεων μαγνητόφωνο. Εξάιρεση αποτέλεσαν τρία σχολεία όπου οι Διευθυντές δεν επιθυμούσαν να μιλήσουν στο μαγνητόφωνο. Σεβαστήκαμε την άποψή τους και κρατήσαμε πρακτικά.

— Για την επιτόπια συγκέντρωση των στοιχείων χρησιμοποιήσαμε τη δομημένη προσωπική συνέντευξη. Είχαμε τη δυνατότητα να θέτουμε ερωτήσεις αλλά και να παρατηρούμε συγχρόνως τις αντιδράσεις των ερωτωμένων. Είχαμε επίσης το χρόνο να σημειώνουμε τις απαντήσεις, όταν το κρίναμε αναγκαίο. Ενθαρρύναμε τον ερωτώμενο να απαντήσει

πιο ελεύθερα, στην περίπτωση που δεν είχε κατανοήσει κάτι απόλυτα.

— Στο τέλος κάθε συνέντευξης επισκεπτόμασταν το χώρο που ήταν η βιβλιοθήκη, παρατηρούσαμε την κατάσταση που επικρατούσε και καταγράφαμε τα βιβλία. Με αυτό τον τρόπο αποκτούσαμε μια ολοκληρωμένη εικόνα και διασταυρώνουμε τις απαντήσεις των ερωτώμενων με την πραγματική κατάσταση.

— Στο ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήσαμε, υπήρχε σαφής προσδιορισμός των απαιτούμενων πληροφοριών. Οι ερωτήσεις ήταν τοποθετημένες σε μια λογική σειρά ώστε να είναι όσο το δυνατό πιο ενδιαφέρουσες και σαφείς. Το ερωτηματολόγιο δοκιμάστηκε σ' ένα δείγμα-οδηγό που το αποτέλεσαν οι τέσσερις πρώτες συνεντεύξεις. Η εξέταση των αποτελεσμάτων στο δείγμα δεν προκάλεσε την αναμόρφωση του ερωτηματολογίου και δεν χρειάστηκε να γίνουν αλλαγές.

— Οι ερωτήσεις ήταν απλές, σύντομες και σχεδιασμένες κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην προκαλούν σύγχυση και να μην υπάρχει πιθανότητα παρερμηνείας. Το ερωτηματολόγιο περιείχε αποκλειστικά ερωτήσεις στις οποίες οι ερωτώμενοι μπορούσαν να απαντήσουν από την προσωπική τους πείρα και γνώση. Χρησιμοποιήσαμε ερωτήσεις απλής επιλογής ή κλειστές, καθώς και ανοιχτές ερωτήσεις που επέτρεπαν στον ερωτώμενο να απαντήσει ανάλογα με την κρίση του⁸.

3. Ερευνητικά Αποτελέσματα

Τα ερευνητικά αποτελέσματα αναφέρονται κατ' αρχήν στη θέση και τον τρόπο λειτουργίας των Σ.Β. Στην ενότητα αυτή περιλαμβάνονται «Η Βιβλιοθήκη στο Διάδρομο», οι «Βιβλιοθήκες Τάξεων» και οι «Βιβλιοθήκες στο Γραφείο των Δασκάλων και στην Αίθουσα Εκδηλώσεων». Σε χωριστή ενότητα εξετάζεται το θέμα του χώρου της Γ.Σ.Δ.Β. Το επόμενο θέμα που παρουσιάζεται είναι η «Οικονομική Ενίσχυση-Πόροι των Σ.Β.», ενώ το τελευταίο κεφάλαιο αναφέρεται στην «Ενημέρωση των Εκπαιδευτικών».

3.1. Η θέση της Σχολικής Βιβλιοθήκης

Αν επιχειρούσαμε να ορίσουμε τη Σ.Β. με τη μορφή που αυτή έχει σήμερα σχεδόν σε όλα τα σχολεία της πόλης, θα λέγαμε ότι ως Σ.Β. θεωρείται μια ξύλινη ή και μεταλλική προθήκη που βρίσκεται τοποθετημένη α) στο διάδρομο, β) στην αίθουσα διδασκαλίας, γ) στο γραφείο των δασκάλων. Στις Βιβλιοθήκες Τάξεων (Β.Τ.) αντί για προθήκες, υπάρχουν τοποθετημένα στην αίθουσα διδασκαλίας μια σειρά από ράφια. Έτσι, εξετάζοντας τις Σ.Β. από τη σκοπιά της θέσης που βρίσκονται σχηματίζουμε την παρακάτω εικόνα.

ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

	N	%
Στην Αίθουσα Βιβλιοθήκης	0	0
Στο Διάδρομο	8	44,4
Στην Αίθουσα Διδασκαλίας (Β.Τ.)	6	33,3
Στο Γραφείο Δασκάλων και Αίθουσα Διδασκαλίας	3	16,7
Στο Γραφ. Δασκ., Αίθ. Διδ. και Αίθ. «Εκδηλώσεων»	1	5,6
ΣΥΝΟΛΟ	18*	100

*Στα υπόλοιπα τέσσερα σχολεία δεν υπάρχει καθόλου Σ.Β.

Από τα δεκαοκτώ σχολεία που έχουν κάποια στοιχειώδη βιβλιοθήκη σε κανένα δεν λειτουργεί αυτή σε ανεξάρτητη αίθουσα βιβλιοθήκης (Γ.Σ.Δ.Β.). Αντίθετα, σε οκτώ σχολεία η Σ.Β. βρίσκεται αποκλειστικά στο διάδρομο του ισογείου ή του πρώτου ορόφου. Σε έξι σχολεία η Σ.Β. λειτουργεί αποκλειστικά στην αίθουσα διδασκαλίας (Β.Τ.), ενώ σε άλλα τρία στο γραφείο των δασκάλων και στην αίθουσα διδασκαλίας. Σε ένα τέλος σχολείο, Σ.Β. υπάρχει στο γραφείο των δασκάλων, στην αίθουσα διδασκαλίας καθώς και στην αίθουσα «εκδηλώσεων».

— Τα βιβλία που υπάρχουν στις διάφορες βιβλιοθήκες κατανέμονται ως εξής:

ΑΡΙΘΜΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

	N	%
Βιβλιοθήκες μέχρι 30 Βιβλία	2	11,1
Βιβλιοθήκες από 31-100 Βιβλία	6	33,3
Βιβλιοθήκες από 101-200 Βιβλία	5	27,8
Βιβλιοθήκες από 201-300 Βιβλία	4	22,2
Βιβλιοθήκες με περισσότερα από 300 Βιβλία	1	5,6
ΣΥΝΟΛΟ	18*	100

*Τα υπόλοιπα τέσσερα σχολεία δεν έχουν καθόλου παιδικά βιβλία.

— Από τα σχολεία που έχουν Σ.Β. σε δύο ο αριθμός των βιβλίων δεν υπερβαίνει τα τριάντα, σε έξι σχολεία τα εκατό βιβλία, σε πέντε τα διακόσια και σε τέσσερα τα τριακόσια. Μόνο σε ένα σχολείο έχουμε περισσότερα από τριακόσια βιβλία.

3.1.1. Η Βιβλιοθήκη στο Διάδρομο

— Όπως προαναφέρθηκε, σε οκτώ σχολεία λειτουργεί Σ.Β. στο διάδρομο του ισογείου ή του πρώτου ορόφου της σχολικής μονάδας. Οι απαντήσεις που έδωσαν οι υπεύθυνοι των σχολείων αυτών αφορούν την περιγραφή και τον τρόπο που λειτουργεί η συγκεκριμένη βιβλιοθήκη.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΡΟΜΟ

	N	%
Λειτουργεί με βιβλία του Σ.Γ.Κ.	5	62,5
Λειτουργεί με βιβλία του Σχολείου	2	25
Λειτουργεί με βιβλία των Μαθητών	1	12,5
ΣΥΝΟΛΟ	8*	100

* Στα υπόλοιπα δεκατέσσερα σχολεία δεν λειτουργεί Βιβλιοθήκη στο Διάδρομο.

— Η Σ.Β. λοιπόν που λειτουργεί στο διάδρομο του ισογείου ή του πρώτου ορόφου, είναι σχεδόν πάντα μια μεταλλική προθήκη στην οποία είναι τοποθετημένα τα βιβλία. Στα οκτώ σχολεία που λειτουργεί η συγκεκριμένη βιβλιοθήκη, δεν λειτουργεί παράλληλα καμιά άλλη μορφή βιβλιοθήκης. Σε πέντε σχολεία τα βιβλία είναι κατ' εξοχήν προσφορά του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, σε δύο ανήκουν στο σχολείο, ενώ σε ένα είναι βιβλία που έφεραν οι μαθητές.

— Η Σ.Β. του διαδρόμου λειτουργεί για ένα ελάχιστο χρονικό διάστημα, το οποίο συχνά περιορίζεται σ' ένα διάλειμμα την εβδομάδα. Υπεύθυνος για το δανεισμό των βιβλίων είναι συνήθως κάποιος από τους δασκάλους του σχολείου, ο οποίος χρεώνει σ' ένα τετράδιο τα βιβλία που δανείζεται ο κάθε μαθητής.

Η ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

	N	%
Τα βιβλία είναι κατανομημένα κατά Τάξεις	1	12,5
Τα βιβλία δεν είναι κατανομημένα κατά Τάξεις	7	87,5
ΣΥΝΟΛΟ	8	100

— Από τα οκτώ σχολεία μόνο στο ένα τα βιβλία ήταν κατανομημένα «κατά ηλικία και τάξη». Στο σχολείο αυτό υπήρχε στο αντίστοιχο ράφι μια καρτέλα στην οποία αναγραφόταν η τάξη για την οποία προορίζονταν τα βιβλία.

— Οι απαντήσεις των δασκάλων για τους λόγους που τα βιβλία δεν έχουν κατανεμηθεί «κατά ηλικία και τάξη», επικεντρώνονται στα επιχειρήματα ότι κάτι τέτοιο δεν το επιτρέπει ο περιορισμένος αριθμός των βιβλίων, καθώς και ότι ο μαθητής και χωρίς την κατάταξη των βιβλίων είναι σε θέση να επιλέξει το βιβλίο της αρεσκείας του. Εκφράστηκαν και άλλες απόψεις όπως, ότι δεν υπάρχει κάποιος από τους συναδέλφους που να διατίθεται περισσότερο, υπονοώντας προφανώς ότι το ωράριο εργασίας του δασκάλου ταυτίζεται σχεδόν αποκλειστικά με το διδακτικό του έργο ή ότι είναι δύσκολη, αν όχι αδύνατη, η κατάταξη των παιδικών βιβλίων σε απολύτως προσδιορισμένα και συγκεκριμένα κατά μαθητική ηλικία πλαίσια. Τέλος, υπάρχει ένα σχολείο στο οποίο η Σ.Β. στο διάδρομο λειτουργεί με ευθύνη του Σ.Γ.Κ. χωρίς να έχει γίνει η κατάταξη των βιβλίων ούτε από τους γονείς, ούτε από τους δασκάλους.

— Σχολιάζοντας τα θέματα που σχετίζονται με τις Σ.Β. που βρίσκονται στο διάδρομο, πρέπει κατ' αρχήν να τονίσουμε ότι η αποκλειστική λειτουργία της Σ.Β. στο χώρο αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει κανένα παιδικό βιβλίο στην αίθουσα διδασκαλίας και ότι ο μαθητής δεν έχει καθόλου οπτική επαφή με εξωσχολικά βιβλία. Και τούτο γιατί πρέπει να παραδεχτούμε ότι η ώρα του διαλείμματος αποτελεί για τους περισσότερους μαθητές, ώρα για παιχνίδι και ανάπαυση και όχι ευκαιρία για να επισκεφτούν τη Σ.Β.

— Ένα πρώτο σημείο που πρέπει να προσεχτεί, είναι η θέση στο διάδρομο του ισογείου ή του πρώτου ορόφου που είναι τοποθετημένη η βιβλιοθήκη. Γιατί εκτός από ένα κεντρικό και φωτισμένο σημείο, στο οποίο πρέπει να βρίσκεται η βιβλιοθήκη για να είναι ορατή και ευκολοπροσπέλαστη σε όλους τους μαθητές, θα πρέπει επίσης ο περίγυρος χώρος να είναι στοιχειωδώς εξοπλισμένος για να διευκολύνεται η διαδικασία του δανεισμού των βιβλίων αλλά και για να εξετάζει κατά κάποιον τρόπο ο μαθητής το βιβλίο που δανείζεται.

— Η κατάταξη των βιβλίων «κατά ηλικία και τάξη» είναι αναγκαία και στην περίπτωση που η Σ.Β. είναι ένα ενιαίο έπιπλο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι κάποιος μαθητής δεν θα μπορούσε να δανειστεί ένα βιβλίο που τον ενδιαφέρει και το οποίο προορίζεται για μια μεγαλύτερη ή μικρότερη τάξη. Η κατανομή των βιβλίων εξυπηρετεί άλλωστε σημαντικά και τον ίδιο τον εκπαιδευτικό, όταν αυτός κατά τη διαδικασία του δανεισμού είναι υποχρεωμένος να επιλέγει και να προτείνει βιβλία για μαθητές της πρώτης ως και της έκτης τάξης.

— Το χρονικό διάστημα επίσης στο οποίο λειτουργεί η Σ.Β. είναι ελάχιστο για να εξυπηρετηθεί ολόκληρο το σχολικό δυναμικό που συχνά

ανέρχεται σε τριακόσιους και τετρακόσιους μαθητές. Αντίθετα πιστεύουμε ότι κάθε τάξη θα πρέπει να επισκέπτεται με την παρουσία και την εποπτεία του δασκάλου της τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα τη Σ.Β., για μια στενότερη γνωριμία και επικοινωνία, έστω και αν αυτό γίνεται σε ώρα μαθήματος.

— Άλλες πρωτοβουλίες του δασκάλου για την αναπλήρωση του κενού που αφήνει η ανυπαρξία Σ.Β. στην αίθουσα διδασκαλίας μπορεί να είναι οι συχνές υπενθυμίσεις και προτροπές στους μαθητές να δανείζονται βιβλία, μια ανακοίνωση στην αίθουσα διδασκαλίας για τις ημέρες και τις ώρες που λειτουργεί η βιβλιοθήκη, κάποια συνθήματα στην τάξη για την αξία του παιδικού βιβλίου, κ.λπ.

— Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα ότι δεν είναι δυνατόν να διατεθεί κάποιος εκπαιδευτικός για την κατανομή των βιβλίων, αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί πειστικό, αφού δυστυχώς ο αριθμός των βιβλίων είναι τις περισσότερες φορές τόσο μικρός που δεν απαιτείται πολυήμερη απασχόληση. Επίσης, η συνεργασία με το Σ.Γ.Κ. δεν θα πρέπει να σημαίνει μετάθεση ευθυνών και πρωτοβουλιών σε άλλους αλλά υποστήριξη και ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες που αυτοί αναπτύσσουν.

3.1.2. Οι Βιβλιοθήκες Τάξεων (Β.Τ.)

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

	N	%
Η Βιβλιοθήκη βρίσκεται μόνο στην Αίθ. Διδασκαλίας	6	60
Η Βιβλιοθήκη βρίσκεται και σε άλλο χώρο	4	40
ΣΥΝΟΛΟ	10*	100

* Στα υπόλοιπα δώδεκα σχολεία δεν λειτουργεί Β.Τ.

Βιβλιοθήκες Τάξεων υπάρχουν σε δέκα σχολεία. Στα έξι από αυτά έχουμε Σ.Β. αποκλειστικά αυτής της μορφής. Σε τρία σχολεία υπάρχει κάποια βιβλιοθήκη και στο γραφείο των δασκάλων, ενώ σε ένα εκτός από το γραφείο των δασκάλων υπάρχει Σ.Β. και στην αίθουσα «εκδηλώσεων».

— Αν εξαιρέσουμε τα τέσσερα σχολεία για τα οποία θα αναφέρουμε σε επόμενη ενότητα τους λόγους που δεν λειτουργεί καθόλου Σ.Β., τα

υπόλοιπα οκτώ σχολεία στα οποία λειτουργεί βιβλιοθήκη στο διάδρομο, σχολίασαν με τα παρακάτω επιχειρήματα την αδυναμία τους να δημιουργήσουν Β.Τ., οι οποίες θα μπορούσαν να εμπλουτιστούν και με βιβλία που θα έφερναν οι μαθητές.

— Αναφέρθηκε λοιπόν, ότι εκτός από τον περιορισμένο αριθμό βιβλίων που διαθέτουν, ένα βασικό ζήτημα είναι –αυτό συμβαίνει σε τρία σχολεία– η συστέγαση δύο σχολείων στο ίδιο κτίριο με συνέπεια να υπάρχει το ενδεχόμενο στην αίθουσα της πρώτης τάξης να διδάσκονται στο απογευματινό πρόγραμμα μαθητές της έκτης ή και κάποιες τάξεις να μην έχουν καθόλου μόνιμες αίθουσες. Άλλο σχολείο είναι υποχρεωμένο να λειτουργεί με τμήματα πάνω από τριάντα μαθητές με αποτέλεσμα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε, να μην υπάρχει η δυνατότητα να προστεθεί ούτε ένα ράφι μέσα στις τάξεις. Σε άλλο επισημάνθηκε ότι για τη λειτουργία των Β.Τ. θα απαιτούνταν δεκαέξι μεταλλικές προθήκες –όσες και οι τάξεις του σχολείου– που αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν. Τονίστηκε επίσης, ότι σε σχολεία που βρίσκονται σε υποβαθμισμένες περιοχές είναι δύσκολο να λειτουργήσει Β.Τ. με βιβλία που φέρνουν οι μαθητές, γιατί συνήθως είναι ελάχιστοι εκείνοι που ανταποκρίνονται στο κάλεσμα του σχολείου σε μια τέτοια δραστηριότητα.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΤΙΣ Β.Τ.

	N	%
Β.Τ. με Βιβλία Σχολείου και Μαθητών	4	40
Β.Τ. με Βιβλία αποκλειστικά του Σχολείου	1	10
Β.Τ. με Βιβλία αποκλειστικά των Μαθητών	5	50
ΣΥΝΟΛΟ	10	100

— Η κατάσταση στα σχολεία που διαθέτουν Β.Τ. δεν παρουσιάζεται ομοιόμορφη. Σε πέντε σχολεία η Β.Τ. λειτουργεί αποκλειστικά με βιβλία που έφεραν οι μαθητές. Σε τέσσερα σχολεία υπάρχουν βιβλία που είχε ή αγόρασε πρόσφατα το ίδιο το σχολείο, και κυρίως ο Σ.Γ.Κ., βιβλία που δώρισαν οι μαθητές στο σχολείο καθώς και όσα φέρνουν και ανταλλάσσουν οι ίδιοι μεταξύ τους. Σε ένα σχολείο τα βιβλία της Β.Τ. ανήκουν αποκλειστικά στο σχολείο.

Η Β.Τ. ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

	N	%
Β.Τ. με Βιβλία Μαθητών σε όλα τα Τμήματα του Σχολείου	2	40
Β.Τ. με Βιβλία Μαθητών σε ελάχιστα Τμήματα του Σχολείου	3	60
ΣΥΝΟΛΟ	5	100

— Από τα πέντε σχολεία της παραπάνω κατηγορίας μόνο σε δύο λειτουργεί η συγκεκριμένη βιβλιοθήκη σε όλα σχεδόν τα τμήματα, ενώ στα υπόλοιπα τρία υπάρχουν ελάχιστα τμήματα με Β.Τ. Οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί τόνιζαν ότι την πρωτοβουλία τους να λειτουργήσουν Β.Τ. με βιβλία που φέρνουν οι μαθητές, δεν την κρατούν μυστική, είναι όμως θέμα καθενός συναδέλφου να αναλάβει ανάλογες δραστηριότητες.

— Η κατάσταση στην περίπτωση των τεσσάρων σχολείων παρουσιάζεται ικανοποιητική, αφού συχνά επιτυγχάνεται μια καλή αντιστοιχία στον αριθμό των μαθητών και των βιβλίων που υπάρχουν στην τάξη (ένα βιβλίο αντιστοιχεί σε έναν μαθητή). Σχεδόν καλή εμφανίζεται η κατάσταση και στο σχολείο στο οποίο οι Β.Τ. περιέχουν αποκλειστικά τα βιβλία που αγοράστηκαν από το Σ.Γ.Κ. (220 μαθητές-180 βιβλία). Σε σχέση με τα βιβλία που φέρνουν οι μαθητές αυτοί δεν τα αφήνουν συνήθως στο σχολείο αλλά τα παίρνουν πίσω στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

— Αξιέπαινη μπορεί να χαρακτηριστεί η προσπάθεια που καταβάλλει εκπαιδευτικός για να λειτουργήσει έστω και υποτυπωδώς η Β.Τ. Συγκεκριμένα, επειδή η αίθουσα διδασκαλίας δεν ανήκει αποκλειστικά στην τάξη του (συστέγαση σχολείων) μεταφέρει τα βιβλία κάποια συγκεκριμένη ημέρα και ώρα από προθήκη που βρίσκεται στο διάδρομο του ισογείου στην αίθουσα διδασκαλίας, όπου οι μαθητές δανείζονται τα βιβλία που επιθυμούν.

— Ο τρόπος που λειτουργούν οι Β.Τ., και πιο συγκεκριμένα ο τρόπος που γίνεται ο δανεισμός των βιβλίων, είναι σχεδόν ομοιόρφος σε όλα τα σχολεία. Ορίζονται δηλαδή είτε από το μαθητικό συμβούλιο, είτε από το δάσκαλο της τάξης ένας ή και περισσότεροι μαθητές που ασκούν καθήκοντα βιβλιοθηκάρου. Αυτοί καταγράφουν σ' ένα τετράδιο τα στοιχεία του βιβλίου, το όνομα του μαθητή καθώς και την ημερομηνία δανεισμού και επιστροφής του βιβλίου. Πολυπλοκότερο εμφανίζεται το σύστημα δανεισμού που ακολουθεί ένα άλλο σχολείο. Στο σχο-

λείο αυτό οι υπεύθυνοι μαθητές-βιβλιοθηκάριοι καταγράφουν τα στοιχεία σε μια καρτέλα την οποία παραδίδουν στη συνέχεια στο δάσκαλο της τάξης. Όταν επιστραφεί το βιβλίο, ο υπεύθυνος μαθητής το αναφέρει στο δάσκαλο και συμπληρώνει εκείνος στην καρτέλα την ημερομηνία επιστροφής. Παράλληλα ο μαθητής έχει και μια προσωπική καρτέλα με τα αντίστοιχα στοιχεία και έτσι σημειώνει και ο ίδιος την ημερομηνία που επέστρεψε το βιβλίο.

— Ο δανεισμός των βιβλίων γίνεται σχεδόν σε όλα τα σχολεία σε καθημερινή βάση. Σε κάποιο σχολείο υπάρχει παράλληλα με το βιβλιοθηκάριο, ένας άλλος μαθητής που παρακολουθεί γενικότερα την κίνηση της βιβλιοθήκης. Άλλα δύο σχολεία επιδιώκουν με άλλες μεθόδους να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των μαθητών τους για το παιδικό βιβλίο. Συγκεκριμένα, κάποιος εκπαιδευτικός έχει αναρτήσει στην τάξη του δύο χάρτινα ταμπλώ, στα οποία είναι αναγραμμένα σε οριζόντια διάταξη τα ονόματα των μαθητών και σε κάθετη τα βιβλία που διάβασε ο καθένας απ' αυτούς. Σε άλλο σχολείο οι δάσκαλοι επιδιώκοντας με αυτό τον τρόπο να ενημερώσουν τους γονείς των μαθητών, στα πλαίσια κάποιας εκδήλωσης τοποθέτησαν σε πίνακες έναν κατάλογο με τα βιβλία που είχε δανειστεί ο κάθε μαθητής κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.

— Είναι γεγονός ότι οι Β.Τ. πρέπει να αποτελέσουν τον πυρήνα και τη βάση για κάθε σχολική μονάδα στο θέμα της διακίνησης του παιδικού βιβλίου. Η καθημερινή οπτική επαφή του μαθητή με το εξωσχολικό βιβλίο, η άμιλλα που μπορεί να αναπτυχθεί κάθε στιγμή ανάμεσα στους μαθητές, όταν λειτουργούν Β.Τ., καθώς και οι συχνές αναφορές του δασκάλου στην αξία του παιδικού βιβλίου, μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά ώστε το ενδιαφέρον και η αγάπη των μαθητών για το παιδικό βιβλίο να διευρυνθεί σημαντικά.

— Στο σημείο αυτό κρίνουμε σκόπιμο να κάνουμε μια μικρή παρατήρηση σε σχέση με την απόφαση Φ.8/233/Γ1/1221/16-11-1988 και το κεφάλαιο που αναφέρεται στις Β.Τ. Συγκεκριμένα επισημαίνεται εκεί, ότι «Παράλληλα με την Γ.Σ.Δ.Β. του σχολείου..., λειτουργούν και οι Β.Τ., οι οποίες περιλαμβάνουν τ' απαραίτητα βιβλία για τη διδακτική πράξη και τα οποία βοηθούν τους μαθητές στη μάθηση». Στη συνέχεια αναφέρεται ότι «οι Β.Τ. περιλαμβάνουν ακόμη βιβλία που φέρνουν τα παιδιά». Με την παραπάνω διατύπωση φαίνεται να εννοείται δηλαδή, ότι στις Β.Τ. θα υπάρχουν αποκλειστικά βιβλία για τη διδακτική πράξη και πως τα βιβλία που θα φέρνουν οι μαθητές θα πρέπει προφανώς να αποβλέπουν στον ίδιο σκοπό. Πιστεύουμε όμως, ότι το πνεύμα της απόφασης δεν έχει αυτό το χαρακτήρα και πως θεωρείται απαραίτητη

και επιβεβλημένη η ύπαρξη παιδικών βιβλίων και στις Β.Τ. εκτός από τις Γ.Σ.Δ.Β. Σε αντίθετη περίπτωση η αξιολόγηση της απόφασης αυτής θα πρέπει να είναι εντελώς διαφορετική.

— Τα επιχειρήματα που πρόβαλαν οι εκπαιδευτικοί των σχολείων στα οποία λειτουργούν βιβλιοθήκες στο διάδρομο για την αδυναμία τους να λειτουργήσουν Β.Τ., ανάγονται στην ουσία στα δυο σημαντικά θέματα που εκτίθενται σε χωριστές ενότητες, δηλαδή στην κτιριακή υποδομή και στην οικονομική υποστήριξη από την πολιτεία. Πιστεύουμε όμως, ότι σε μερικές τουλάχιστον περιπτώσεις η αντιμετώπιση του παραπάνω ζητήματος έχει πολλές ομοιότητες με το φαινόμενο που παρατηρήσαμε, να υπάρχουν δηλ. στο ίδιο σχολείο Β.Τ. που να λειτουργούν ικανοποιητικά, έστω και με βιβλία των μαθητών, και σε διπλανές αίθουσες, να μην υπάρχει ούτε ένα παιδικό βιβλίο. Θεωρούμε στην περίπτωση αυτή ότι το προσωπικό ενδιαφέρον των δασκάλων αποτελεί επίσης έναν καθοριστικό παράγοντα στις παραπάνω διαδικασίες.

— Σχετικά με το θέμα της δωρεάς βιβλίων από τους μαθητές στο σχολείο, κρίνουμε ότι υπάρχουν δυνατότητες για θετικότερα αποτελέσματα. Κατ' αρχήν πρέπει να προηγηθεί μια συζήτηση με τους γονείς των μαθητών, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει τουλάχιστον τους μαθητές της έκτης τάξης να δωρίσουν κάποιο βιβλίο στο σχολείο, έστω και ως προσωπικό τους ενθύμιο. Το βιβλίο αυτό θα έπρεπε ίσως να αγοραστεί από τους γονείς ειδικά γι' αυτό το σκοπό, γιατί μπορεί να είναι δύσκολο για το παιδί ν' αφήσει στο σχολείο κάποιο βιβλίο που αγόρασαν άλλοι στο ίδιο. Μάλιστα αν δινόταν στους μαθητές ένας ευρύς κατάλογος με παιδικά βιβλία, θα αποκλειόταν το ενδεχόμενο να αγοράσει ο μαθητής κάποιο βιβλίο αμφιβόλου αξίας και ποιότητας.

— Σχολιάζοντας τον τρόπο που λειτουργούν οι Β.Τ., πρέπει να επισημάνουμε τον ιδιαίτερα θετικό χαρακτήρα που έχει η διαδικασία δανεισμού των βιβλίων στις βιβλιοθήκες αυτές, σε σύγκριση με τις βιβλιοθήκες που λειτουργούν στο διάδρομο.

Και τούτο γιατί στις Β.Τ., οι μαθητές συμμετέχουν και πρωταγωνιστούν στο δανεισμό των βιβλίων αναλαμβάνοντας οι ίδιοι ευθύνες αλλά και επιδιώκοντας να ανταποκριθούν όσο γίνεται καλύτερα στα νέα τους καθήκοντα. Κρίνουμε λοιπόν σκόπιμο, οι υπεύθυνοι για τη βιβλιοθήκη μαθητές να εναλλάσσονται κάθε τρίμηνο, πετυχαίνοντας έτσι να ασχοληθεί και να ευαισθητοποιεί ένας μεγαλύτερος αριθμός μαθητών γύρω από το παιδικό βιβλίο. Σχετικά με το τετράδιο στο οποίο χρεώνουν τα βιβλία οι υπεύθυνοι της βιβλιοθήκης, θεωρούμε αποδοτικότερο να υπάρχει σ' αυτό κατά αλφαβητική σειρά μια ξεχωριστή σελίδα για τον καθένα μαθητή της τάξης. Με τον τρόπο αυτό ο δάσκαλος έχει μια

άμεση εποπτεία για τα βιβλία που δανείστηκε ο καθένας από τους μαθητές του. Χρήσιμο θεωρούμε επίσης, να υπογράφουν οι μαθητές όταν επιστρέφουν το βιβλίο, αποκλείοντας έτσι το ενδεχόμενο να προκληθεί κάποια σύγχυση. Μια τέτοια πρακτική μπορεί να καταστεί ακόμη πιο αναγκαία όταν πολλαπλασιαστούν τα βιβλία στις τάξεις και αυξηθεί το αναγνωστικό ενδιαφέρον. Πολύ σημαντικό είναι επίσης, να έχει ο μαθητής και μια προσωπική δελτιοθήκη με τα βιβλία που διάβασε, όχι τόσο για να επιβεβαιώνει την επιστροφή των βιβλίων που δανείστηκε, όσο για δική του ενημέρωση σχετικά με τα βιβλία που έχει διαβάσει.

— Αναφορικά τέλος με τις πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών που απασκοπούν στη δημιουργία άμιλλας ανάμεσα στους μαθητές, αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν θετικές και ενθαρρυντικές. Απαιτείται όμως μια προσεκτικότερη αντιμετώπιση για να μη θεωρηθούν ως μια μορφή άμεσου ελέγχου και ανταγωνισμού. Και τούτο γιατί είναι πράγματι πιθανό να οδηγήσουμε τους μαθητές στο δανεισμό βιβλίων, όχι όμως οπωσδήποτε και στο διάβασμά τους, αφού το δεύτερο είναι συχνά δύσκολο να εξακριβωθεί.

3.1.3. Βιβλιοθήκες στο Γραφείο των Δασκάλων και στην Αίθουσα «Εκδηλώσεων»

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, σε τέσσερα σχολεία εκτός από τη Β.Τ. υπάρχει και βιβλιοθήκη με παιδικά βιβλία στο γραφείο των δασκάλων. Τα περισσότερα βιβλία που βρίσκονται σ' αυτές τις βιβλιοθήκες είναι κάποια κλασικά βιβλία της παιδικής λογοτεχνίας καθώς και βιβλία με γενικότερο περιεχόμενο. Μόνο σε μία περίπτωση υπάρχουν στη συγκεκριμένη βιβλιοθήκη και νεότερα βιβλία που αγοράστηκαν πρόσφατα από το σχολείο. Η πρόσβαση των μαθητών στο σημείο που είναι τοποθετημένη η βιβλιοθήκη στις τρεις τουλάχιστον περιπτώσεις είναι σχεδόν αδύνατη.

— Σε ένα τέλος σχολείο λειτουργεί η βιβλιοθήκη του Σ.Γ.Κ. στην αίθουσα «εκδηλώσεων». Η έναρξη λειτουργίας της τοποθετείται μετά τον Ιανουάριο κάθε σχολικής χρονιάς. Για το δανεισμό των βιβλίων χρησιμοποιείται κάποιο υποτυπώδες σύστημα με καρτέλες.

— Σχολιάζοντας τη λειτουργία των παραπάνω βιβλιοθηκών πρέπει να επισημάνουμε ότι αφενός το στενόχωρο των γραφείων και αφετέρου το σημείο που είναι τοποθετημένες οι βιβλιοθήκες δεν επιτρέπουν σ' αυτές να εκπληρώσουν την αποστολή τους. Είναι λοιπόν προτιμότερο, τα βιβλία που υπάρχουν σ' αυτές τις βιβλιοθήκες να κατανεμηθούν στις Β.Τ. και να μην υπάρχει αυτή η αυστηρή διάκριση ανάμεσα σε βι-

βλία του Σ.Γ.Κ. και βιβλία του σχολείου. Άλλωστε αν υπάρξει μια ξεχωριστή χρέωση των βιβλίων, το πρόβλημα αντιμετωπίζεται χωρίς συνέπειες.

— Η βιβλιοθήκη που λειτουργεί στην αίθουσα «εκδηλώσεων» δεν διαφέρει στην ουσία από τις βιβλιοθήκες που λειτουργούν στο διάδρομο. Η μόνη διαφοροποίηση εντοπίζεται, όπως επισημάναμε, στον τρόπο που γίνεται ο δανεισμός των βιβλίων.

3.2. Ο Χώρος για τη Γενική Σχολική Δανειστική Βιβλιοθήκη (Γ.Σ.Δ.Β.)

Σύμφωνα και με την εγκύκλιο Φ.8/233/Γ1/1221/16-11-1988 κρίνεται σκόπιμο η Γ.Σ.Δ.Β. να στεγαστεί στη μεγαλύτερη αίθουσα που διαθέτει το σχολείο και ιδιαίτερα στην αίθουσα «εκδηλώσεων», όπου βέβαια υπάρχει.

ΧΩΡΟΣ ΓΙΑ ΤΗ Γ.Σ.Δ.Β.

	N	%
Υπάρχει στα Σχολεία Σ.Β.	2	9
Υπάρχει στα Σχολεία Αίθουσα «Εκδηλώσεων»	5	22,5
Δεν υπάρχει κατάλληλος Χώρος	15	68,5
ΣΥΝΟΛΟ	22	100

— Από τα είκοσι δύο σχολεία της πόλης, χώρος στον οποίον θα μπορούσε να λειτουργήσει Γ.Σ.Δ.Β. υπάρχει μόνο στα επτά. Στα δύο από αυτά πρόκειται για τη Σ.Β. των σχολείων, όπως αυτή είχε προβλεφτεί και κατασκευαστεί σύμφωνα με το γενικότερο οικοδομικό σχεδιασμό της σχολικής μονάδας. Η άμεση λειτουργία των δύο αυτών βιβλιοθηκών δεν είναι δυνατή, γιατί στη μια περίπτωση ο χώρος της βιβλιοθήκης έχει μεταβληθεί σε αίθουσα διδασκαλίας, ενώ στην άλλη στο συγκεκριμένο χώρο έχει στεγαστεί το Νηπιαγωγείο της περιοχής. Στα υπόλοιπα πέντε σχολεία πρόκειται για την αίθουσα «εκδηλώσεων», η οποία σε μια περίπτωση είναι κοινή για δύο σχολικές μονάδες.

— Ως ενδιαφέρουσα μπορεί να χαρακτηριστεί η προσπάθεια που καταβάλλεται σε κάποιο σχολείο, να διαμορφωθεί δηλαδή ένας βοηθητικός χώρος σε δανειστική βιβλιοθήκη, όχι τόσο για την εξυπηρέτηση

των μαθητών, όσο των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Η έκταση του συγκεκριμένου χώρου δεν επιτρέπει τη λειτουργία αναγνωστηρίου, ενώ η όλη διαδικασία ξεκίνησε μετά από πρόταση του Σ.Γ.Κ., που προτίθεται άλλωστε να αναλάβει και τη λειτουργία της δανειστικής βιβλιοθήκης. Να σημειωθεί ότι ο πρόεδρος του συγκεκριμένου Συλλόγου είναι δάσκαλος.

— Σχεδόν στο σύνολό τους οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν και με την ορθότητα της παραπάνω απόφασης της πολιτείας αλλά και με την αναγκαιότητα για την ίδρυση των Γ.Σ.Δ.Β. Επεσήμαναν όμως, ότι η συγκεκριμένη απόφαση φαίνεται τουλάχιστον για τα σημερινά δεδομένα ουτοπική, γιατί εκτός από το σημαντικότατο θέμα της κτιριακής υποδομής, υπάρχουν και πολλοί άλλοι ουσιαστικοί παράγοντες που δεν επιτρέπουν την άμεση υλοποίησή της. Σ' αυτούς εντάσσονται το ειδικευμένο προσωπικό που απαιτείται, τα έξοδα για την απογευματινή λειτουργία της βιβλιοθήκης καθώς και η ευθύνη κατά την προσέλευση και αναχώρηση των μαθητών.

— Σχολιάζοντας την παραπάνω κατάσταση θα μπορούσαν να γίνουν οι εξής επισημάνσεις: Το σημαντικό πρόβλημα που πρέπει να λυθεί για να λειτουργήσει Γ.Σ.Δ.Β. είναι η ανεύρεση του κατάλληλου χώρου. Στην ουσία, μόνο στα δύο σχολεία που είχε προβλεφτεί η αίθουσα βιβλιοθήκης είναι δυνατόν να λειτουργήσει Γ.Σ.Δ.Β., με τον όρο βέβαια ότι οι συγκεκριμένοι χώροι θα απελευθερωθούν και θα χρησιμοποιηθούν για τον πρωταρχικό σκοπό που κατασκευάστηκαν. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε ότι τα συγκεκριμένα σχολικά συγκροτήματα οικοδομήθηκαν πολύ πρόσφατα και ότι η λειτουργία των σχολικών μονάδων σ' αυτά έγινε επίσης τον τελευταίο καιρό. Η καταστράτηγηση λοιπόν των χώρων αυτών δηλώνει στην ουσία ότι κατά το σχεδιασμό μιας νέας σχολικής μονάδας δεν γίνονται οι σωστές προβλέψεις και εκτιμήσεις για τις διδακτικές ανάγκες της περιοχής σε σχέση με τη δυναμικότητα του συγκροτήματος. Μάλιστα θα έπρεπε να υπολογιστεί και ένας μεγάλος αριθμός μαθητών που προστίθεται κάθε χρόνο στα σχολεία της πόλης από εσωτερική μετανάστευση. Συνεπώς, μόλις ολοκληρώνονται οι κτιριακές εγκαταστάσεις ενός σχολείου, διαπιστώνεται συνήθως ότι αυτές δεν επαρκούν για το μαθητικό πληθυσμό της περιοχής. Η κατάσταση στην περίπτωση αυτή αντιμετωπίζεται είτε με τη μετατροπή σε αίθουσες διδασκαλίας χώρων που στον αρχικό σχεδιασμό είχαν προβλεφτεί για άλλες ανάγκες και λειτουργίες, όπως δηλαδή έγινε και στη συγκεκριμένη περίπτωση, είτε με τη συμπληρωματική κατασκευή κάποιων κτιριακών εγκαταστάσεων που αποτελούν συχνά ακαλαίσθητες προσθήκες. Πρέπει να τονίσουμε επίσης, πως το ί-

διο το σχολείο δεν έχει προφανώς πιστέψει σε σημαντικό βαθμό ότι θα μπορούσαν πράγματι να λειτουργήσουν οι Σ.Β., γι' αυτό ίσως να δείχνει κάποια ελαστικότητα και συγκατάβαση σε τέτοιες ρυθμίσεις.

— Οι άλλες τέσσερις αίθουσες «εκδηλώσεων» που υπάρχουν, φαίνεται να μην πληρούν τις προϋποθέσεις και τους όρους που είναι αναγκαίοι για την ικανοποιητική λειτουργία της Γ.Σ.Δ.Β. Κατ' αρχήν η αίθουσα «εκδηλώσεων» που καλύπτει τις ανάγκες δύο σχολείων βρίσκεται σε τέτοιο σημείο (δεύτερος όροφος, απομονωμένος χώρος) που δεν επιτρέπει την πρόσβαση σ' αυτήν ούτε του μαθητικού πληθυσμού, ούτε και του ευρύτερου αναγνωστικού κοινού της περιοχής. Το ίδιο συμβαίνει με τη θέση και των άλλων αιθουσών, τουλάχιστον όσον αφορά το θέμα του φωτισμού και της απόλυτης ησυχίας. Επίσης, η έκταση που καταλαμβάνουν συχνά οι αίθουσες «εκδηλώσεων» δεν επιτρέπει την παράλληλη λειτουργία και Γ.Σ.Δ.Β. στον ίδιο χώρο. Το ζήτημα δηλαδή είναι μήπως η προσπάθεια να ιδρυθεί Γ.Σ.Δ.Β. σ' ένα χώρο που δεν πληροί κάποιες βασικές λειτουργικές προϋποθέσεις, οδηγήσει τελικά στην αχρήστευση του χώρου αυτού και για τις ανάγκες που εξυπηρετεί σήμερα.

— Πρέπει να παρατηρήσουμε στο σημείο αυτό ότι, αν απελευθερωθεί ο χώρος των Σ.Β. που προαναφέραμε και καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την καλύτερη λειτουργία των Γ.Σ.Δ.Β., έστω σε πρώτη φάση στην αίθουσα «εκδηλώσεων» των σχολείων, όπου αυτές υπάρχουν, τότε οκτώ Γ.Σ.Δ.Β. θα μπορούσαν να καλύψουν τις ανάγκες όλων των υπόλοιπων σχολείων της πόλης. Αυτό θα συμβεί γιατί η ίδρυση μιας Γ.Σ.Δ.Β. στο κτιριακό συγκρότημα της Ζ.Π.Α. μπορεί να εξυπηρετήσει συγχρόνως έξι σχολικές μονάδες, ενώ σε μια άλλη περίπτωση μία Γ.Σ.Δ.Β. μπορεί να εξυπηρετήσει συγχρόνως δύο σχολικές μονάδες που συλλειτουργούν στον ίδιο χώρο.

— Αυτές λοιπόν οι Γ.Σ.Δ.Β. θα μπορούσαν να είναι προκατασκευασμένες αίθουσες και να πληρούν όλες τις προϋποθέσεις για μια σωστή λειτουργία. Να βρίσκονται δηλ. κοντά στο σχολείο, να είναι ευρύχωρες, με επαρκή και κατάλληλο φωτισμό, κατάλληλα εξοπλισμένες, κ.λπ. Παρατηρήσαμε μάλιστα, ότι σε όλα σχεδόν τα σχολικά συγκροτήματα υπάρχει ο ανάλογος χώρος στον οποίο θα μπορούσαν να ιδρυθούν και να λειτουργήσουν οι παραπάνω βιβλιοθήκες. Άλλωστε, αφού όπως επισημαίνεται, στόχος είναι οι βιβλιοθήκες αυτές να αποτελέσουν «Πνευματικά Κέντρα» της περιοχής, κρίνουμε σκόπιμο να μη λειτουργούν στο εσωτερικό των σχολείων αλλά σε κοντινή απόσταση από αυτά.

4. Οικονομική Ενίσχυση-Πόροι των Σ.Β.

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι η ίδρυση και λειτουργία των Σ.Β. προϋποθέτει γενναία οικονομική ενίσχυση και επιχορήγηση. Επειδή όμως κάτι τέτοιο σε μια συστηματική τουλάχιστον βάση δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί, θ' αναφερθούμε με συντομία στις διαδικασίες που ακολουθούν τα διάφορα σχολεία για την εξοικονόμηση των βιβλίων που διαθέτουν. Θα εξετάσουμε επίσης και τις διάφορες γενικότερες δραστηριότητες που ανέπτυξαν με σκοπό την προώθηση του παιδικού βιβλίου.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ Σ.Γ.Κ.

	N	%
Βιβλία Σ.Γ.Κ.	12	54,6
Άλλες προσφορές του Σ.Γ.Κ. εκτός βιβλίων	3	13,6
Βιβλία Σ.Γ.Κ. και άλλος εξοπλισμός	1	4,5
Μηδαμινή ή παντελής συμμετοχή του Σ.Γ.Κ.	6	27,3
ΣΥΝΟΛΟ	22	100

— Κατ' αρχήν θα παρουσιάσουμε την κατάσταση που επικρατεί στα τέσσερα σχολεία που δεν διαθέτουν καθόλου Σ.Β.

— Στο ένα απ' αυτά οργανώθηκε πριν ένα χρόνο Έκθεση Παιδικού Βιβλίου, η σχετική αποτυχία της οποίας αποδόθηκε στους γονείς που δεν είχαν, όπως αναφέρθηκε, «τη στοιχειώδη μόρφωση να εκτιμήσουν ότι αυτό που θα αγοράσουν θα πιάσει τόπο». Επισημάνθηκε όμως και η ευθύνη του σχολείου που δεν κατόρθωσε να τους πείσει για τη σημασία του παιδικού βιβλίου. Πρέπει να σημειωθεί ότι η περιοχή που βρίσκεται το συγκεκριμένο σχολείο είναι ιδιαίτερα υποβαθμισμένη.

— Το δεύτερο σχολείο λειτουργεί για πρώτη φορά αυτή τη σχολική χρονιά, χωρίς να διαθέτει καθόλου δικά του οικονομικά μέσα και χωρίς επίσης να έχει ακόμη ιδρυθεί Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων, ο ο-

ποιός άλλωστε θα έπρεπε, όπως αναφέρθηκε, να καλύψει άλλες πιο επείγουσες ανάγκες.

— Στο επόμενο σχολείο χωρίς βιβλιοθήκη τονίστηκε ότι το σχολείο δεν χειρίζεται καθόλου οικονομικά και πως ο Σ.Γ.Κ. έπρεπε να συμπράξει οικονομικά σε άλλες δραστηριότητες.

— Έχουμε τέλος και την περίπτωση ενός σχολείου που διαθέτει κοινά περιουσιακά στοιχεία με άλλο σχολείο και συλλειτουργεί στην ίδια σχολική μονάδα.

— Από τα υπόλοιπα δεκαοκτώ σχολεία στα δώδεκα από αυτά τα βιβλία που υπάρχουν, αγοράστηκαν με χρήματα του Σ.Γ.Κ. Μάλιστα σε άλλες δύο περιπτώσεις που ο Σύλλογος δεν ενίσχυσε οικονομικά τη Σ.Β., πρόσφερε σημαντικά ποσά για τον εξοπλισμό του σχολείου σε άλλους τομείς (φωτοτυπικό μηχάνημα, εποπτικά μέσα).

— Σε πέντε σχολεία έχουμε παράλληλα με την οικονομική ενίσχυση της Σ.Β. από το Σ.Γ.Κ., οικονομική υποστήριξη και από το σχολικό ταμείο. Βέβαια στην περίπτωση αυτή, το ποσό είναι πολύ μικρό και περιορίζεται συχνά στην αγορά τεσσάρων έως πέντε βιβλίων. Σε μία όμως περίπτωση έχουμε μια σημαντική επιχορήγηση σε σχολείο της πόλης (100.000 δρχ.) από το Νομαρχιακό Ταμείο με σκοπό την αγορά παιδικών βιβλίων. Επίσης, σε άλλα δύο σχολεία εγκρίθηκε το παραπάνω ποσό από το Υπουργείο Παιδείας χωρίς όμως να έχει γίνει ακόμη η παραλαβή των χρημάτων. Σε άλλα δύο σχολεία αγοράστηκαν με χρήματα του σχολικού ταμείου εποπτικά μέσα και άλλος αναγκαίος εξοπλισμός του σχολείου.

— Να σημειώσουμε τέλος, ότι σε δύο σχολεία στα οποία η όποια Σ.Β. που υπάρχει, δημιουργήθηκε με χρήματα του σχολικού ταμείου, καθώς και σε ένα τρίτο σχολείο στο οποίο λειτουργεί μόνο Β.Τ. με βιβλία των μαθητών, διατυπώθηκε μια έντονη απογοήτευση για τη στάση του Σ.Γ.Κ. απέναντι στο σχολείο. Συγκεκριμένα δόθηκαν υποσχέσεις από το Σ.Γ.Κ. στο σχολείο για την αγορά κάποιου εξοπλισμού, οι οποίες στη συνέχεια δεν υλοποιήθηκαν. Χαρακτηριστικά σε ένα σχολείο αναφέρθηκε ότι οι γονείς ενδιαφέρονται περισσότερο για την οργάνωση χορών και όχι για ν' αγοράσουν βιβλία στα παιδιά τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι και τα τρία σχολεία βρίσκονται σε υποβαθμισμένες περιοχές.

ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟ ΤΗΣ Σ.Β.

	N	%
Έκθεση Παιδικού Βιβλίου	4	18,2
Έκδοση Ημερολογίου	1	4,5
Εκκλησιαστική Επιτροπή	1	4,5
Προσφορά μεμονωμένων Γονέων	1	4,5
Σχολεία με καμμιά από τις παραπάνω δραστηριότητες	15	68,3
ΣΥΝΟΛΟ	22	100

— Η αναφορά μας στις Εκθέσεις Παιδικού Βιβλίου γίνεται στο σημείο αυτό, γιατί αυτές συμβάλλουν στην διάδοση του παιδικού βιβλίου και στην ενημέρωση γι' αυτό αλλά, όπως θα διαπιστώσουμε, αποτελούν για τους οργανωτές της έκθεσης και μια σημαντική πηγή εξοικονόμησης χρημάτων.

— Εκτός λοιπόν από την έκθεση παιδικού βιβλίου που οργάνωσε το σχολείο που προαναφέραμε, άλλα τρία σχολεία οργάνωσαν ανάλογες εκθέσεις. Το ένα από αυτά οργάνωσε μάλιστα δύο συνεχείς εκθέσεις τα δυο τελευταία χρόνια, ενώ κάτι αντίστοιχο σχεδίαζε για τη φετινή περίοδο και ένα άλλο σχολείο. Οι εκθέσεις παιδικού βιβλίου έδωσαν τη δυνατότητα στα σχολεία αυτά να εμπλουτίσουν και τη σχολική τους βιβλιοθήκη, αφού στο πρώτο σχολείο από τα κέρδη της έκθεσης που αντιστοιχούσαν σ' αυτό, αγοράστηκαν πάνω από ογδόντα βιβλία, ενώ στο δεύτερο σχολείο πολλά από τα βιβλία που αγόρασαν τα παιδιά στην έκθεση, αφού τα διάβασαν, τα άφησαν στη βιβλιοθήκη του σχολείου τους.

— Αξιέπαινη είναι, τέλος, η προσπάθεια ενός σχολείου που επιδιώκει να εμπλουτίσει τη Σ.Β. με τα έσοδα από την έκδοση ημερολογίου.

— Ένας άλλος τρόπος που συμβάλλει στην ενίσχυση των Σ.Β., είναι οι διάφορες δωρεές είτε από κοινωνικούς φορείς, είτε από μεμονωμένα άτομα. Έτσι, κάποιος γονέας πρόσφερε στο σχολείο των παιδιών του μια εγκυκλοπαίδεια, ενώ σε άλλο σχολείο αναμενόταν ένας αριθμός βιβλίων από κάποια ενορία, εκκλησιαστικός επίτροπος της οποίας είναι ο πρώην Διευθυντής του σχολείου.

— Στις ίδιες δραστηριότητες θα εντάξουμε και τους καταλόγους με παιδικά βιβλία που διανέμονται στους γονείς από το σχολείο. Μια τέ-

τοια πρωτοβουλία έχει αναληφθεί από τέσσερα σχολεία. Σε μία περίπτωση, την έκδοση του καταλόγου την ανέλαβε ο Σ.Γ.Κ.

— Αξιολογώντας την παραπάνω κατάσταση διαπιστώνουμε κατ' αρχήν, ότι η γενική εικόνα παρουσιάζεται δυσκολότερη στην περίπτωση που το σχολείο βρίσκεται σε μια υποβαθμισμένη περιοχή. Οι δυσκολίες επισημαίνονται σε δύο κατευθύνσεις. Αφενός οι γονείς δεν είναι σε θέση να στηρίξουν οικονομικά τις πρωτοβουλίες του σχολείου για τη Σ.Β. και αφετέρου οι λειτουργικές ανάγκες του σχολείου είναι τέτοιες –εξαιτίας και της παραπάνω αδυναμίας– ώστε τα οικονομικά του ίδιου του σχολείου να μην επαρκούν για την ενίσχυση της Σ.Β. Επομένως γίνεται σαφές ότι η οικονομική ενίσχυση των σχολείων από κρατικούς φορείς για την ίδρυση και λειτουργία των Σ.Β., πρέπει να ξεκινήσει από τα σχολεία υποβαθμισμένων περιοχών. Με ανάλογο τρόπο πρέπει να αντιμετωπιστεί η κατάσταση και σε κάθε νεοϊδρυμένο σχολείο, γιατί διαφορετικά οδηγείται κανείς να αποδεχτεί ίσως την άποψη ενός εκπαιδευτικού που επεσήμανε, ότι η πολιτική της πολιτείας για το βιβλίο διαφαίνεται, ως ένα σημείο, και από το γεγονός ότι σε ένα νεοϊδρυμένο σχολείο στέλνονται θρανία και καρέκλες αλλά όχι και βιβλία για τη βιβλιοθήκη του⁹.

— Είναι γεγονός ότι παρουσιάζεται μια σημαντική δραστηριοποίηση του Σ.Γ.Κ. και στα θέματα των Σ.Β. Φαίνεται όμως, ότι το σχολείο σε πολλές περιπτώσεις δεν έχει αναλάβει ακόμη όλες εκείνες τις πρωτοβουλίες για την καλύτερη αξιοποίηση αυτού του κεφαλαίου. Τέτοιες πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να είναι διάφορες ομιλίες και εκδηλώσεις για την αξία του παιδικού βιβλίου, για τη σημασία της Σ.Β., κ.λπ., οι οποίες θα μπορούσαν να ευαισθητοποιήσουν ακόμη περισσότερο τους Σ.Γ.Κ.

— Επίσης δεν έχει αξιοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό η ανεύρεση οικονομικών μέσων από κρατικούς φορείς. Δεν επιτρέπεται για παράδειγμα, να εγκρίνεται στο σχολείο κάποια οικονομική επιχορήγηση από το Υπουργείο και να αγνοεί το σχολείο αν αυτό έγινε μετά από δικό του αίτημα.

— Όσον αφορά τις Εκθέσεις Παιδικού Βιβλίου παρατηρήθηκε μια αποκλειστική σχεδόν διασύνδεσή τους με την εξοικονόμηση χρηματικών πόρων. Βέβαια ένας τέτοιος στόχος είναι πράγματι θεμιτός. Δεν θα πρέπει όμως να παραβλέπεται το γεγονός ότι οι Εκθέσεις Παιδικού Βιβλίου οφείλουν να συμβάλουν κύρια στην προβολή και διάδοση του παιδικού βιβλίου. Συνεπώς η οργανωτική προσπάθεια πρέπει να αποβλέπει και σ' αυτούς τους στόχους, ενώ ανάλογες πρωτοβουλίες πρέπει να αναλάβουν περισσότερα σχολεία είτε μεμονωμένα, είτε σε συνερ-

γασία με παραπλήσιες σχολικές μονάδες.

— Η κινητοποίηση προς την κατεύθυνση των διαφόρων δωρεών για το σχολείο είτε από μεμονωμένα άτομα, είτε από φορείς μπορεί να αποδώσει περισσότερα σε μια πόλη μάλιστα με παράδοση σε ανάλογες πρακτικές.

— Οι παραπάνω παρατηρήσεις δεν αποσκοπούν σε καμιά περίπτωση στο να αποπροσανατολίσουν και να επιρρίψουν σε άλλους τις ευθύνες. Ήδη στο σχετικό νομοθέτημα για τις Σ.Β. υπάρχει παράγραφος που αναφέρεται στη οικονομική ενίσχυση των σχολείων γι' αυτό το σκοπό. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι για να έχουμε ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα η παραπάνω διάταξη πρέπει να τεθεί αμέσως σε εφαρμογή. Πιστεύουμε όμως, ότι και στην περίπτωση αυτή οι δραστηριότητες που αναπτύξαμε παραπάνω, δεν θα πρέπει για κανένα λόγο να ανακληθούν και να ακυρωθούν. Και αυτό γιατί όχι μόνο τότε θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια πλουσιότερη βιβλιοθήκη, αλλά και γιατί αυτές οι ζυμώσεις και διεργασίες συντελούν στην καλύτερη προώθηση και διακίνηση του παιδικού βιβλίου.

5. Η Ενημέρωση των Εκπαιδευτικών

Το ζήτημα της ενημέρωσης των εκπαιδευτικών για θέματα που σχετίζονται με τη Σ.Β. και το παιδικό βιβλίο γενικότερα, κρίνουμε ότι αποτελεί επίσης έναν από τους βασικότερους παράγοντες για τη σωστή λειτουργία των Σ.Β.

— Σχετικά με τις νομοθετικές ρυθμίσεις που αναφέρονται στο παραπάνω θέμα, έχουμε την απόφαση Φ.8/272/Γ1/846/11-11-1987 για τη συγκρότηση επιτροπής για τη σύνταξη καταλόγου βιβλίων των βιβλιοθηκών καθώς και την εγκύκλιο της αρμόδιας επιτροπής του ΥΠΕΠΘ προς όλα τα σχολεία της χώρας να συγκεντρώσουν και να στείλουν «προτάσεις και εισηγήσεις» για βιβλία που κρίνουν κατάλληλα και απευθύνονται σε νήπια, παιδιά και νέους, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 43 του Ν. 1566/85. Επίσης στο τρίτο κεφάλαιο της υπουργικής απόφασης Φ.8/233/Γ1/1221/16-11-1988, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή Βιβλιοθηκής έχει «ως μέλη της και εκείνους τους γονείς που παίζουν το ρόλο βιβλιοθηκάριου, μέχρι να εκδοθεί το Π.Δ. που υλοποιεί την παρ. 8 του άρθρου 43, οπότε θα διοριστούν στα σχολεία βιβλιοθηκονόμοι με ειδικά προσόντα». Στο τέλος της ίδιας απόφασης αναφέρεται ότι «ο επιμορφωμένος Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε. και Δ/σης θα διοργανώσει κατά Δ/ση σχετικό σεμινάριο, όπου θα πάρουν μέρος όλοι οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί Σ.Β. της Δ/σης και οι «Βιβλιοθηκάριοι» γονείς των Ε.Β. Συνδιοργανωτές μπορεί να είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι ΝΕΛΕ».

— Όπως αναφέραμε σε άλλη ενότητα (3.1), τα βιβλία που υπάρχουν στις Σ.Β., είναι συνήθως βιβλία που αγόρασε είτε ο Σ.Γ.Ι.Σ., είτε το σχολείο με δικά του οικονομικά μέσα. Το σχολείο διατυπώνει συνήθως την άποψή του για τα βιβλία που αγοράζονται και στις δυο περιπτώσεις. Η διαφορά επισημαίνεται στο γεγονός ότι στην πρώτη περίπτωση που αγοράζει ο Σύλλογος τα βιβλία, μπορεί αυτός να μην αποδεχτεί απόλυτα τις προτάσεις των εκπαιδευτικών, ενώ στη δεύτερη περίπτωση η απόφαση είναι αποκλειστικά των εκπαιδευτικών, η οποία κατοχυρώνεται μάλιστα και νομικά με την καταγραφή της στα πρακτικά του σχολείου. Η αγορά των βιβλίων γίνεται και στις δύο περιπτώσεις από τα βιβλιοπωλεία της πόλης των Ιωαννίνων.

— Το ενημερωτικό υλικό στο οποίο βασίζονται εκπαιδευτικοί και γο-

νείς για την παραγγελία των βιβλίων, το αποτελούν συνήθως τα φυλλάδια που κατά καιρούς στέλνουν διάφοροι Εκδοτικοί Οίκοι, κάποιιο άλλοι περιστασιακοί κατάλογοι με παιδικά βιβλία, κ.λπ. Κανένα σχολείο δεν είχε κάποιο σύγχρονο οδηγό ή περιοδικά με βιβλία παιδικής λογοτεχνίας. Βοήθεια στην πληροφόρηση από Σχολικό Σύμβολο αναφέρθηκε μόνο σε δύο σχολεία.

— Οι δάσκαλοι που ορίζονται υπεύθυνοι για τη Σ.Β. δεν κατέχουν ειδικές γνώσεις, διακρίνονται όμως κατ' εξοχήν από μια μεγαλύτερη ευαισθησία για τα θέματα αυτά.

— Αναφέραμε παραπάνω το ενδεχόμενο ο Σ.Γ.Κ. να μην αποδεχθεί απόλυτα τις προτάσεις των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα σε κάποιο σχολείο προκλήθηκε σοβαρή διαφωνία στα μέλη του Σ.Γ.Κ., όταν μερικοί από αυτούς δεν συμφωνούσαν για την αγορά κάποιων βιβλίων και μερικοί άλλοι αντίστοιχα για την αγορά κάποιων άλλων. Το πρόβλημα που προέκυψε, διευθετήθηκε με αμοιβαίες υποχωρήσεις. Ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός για τη Σ.Β. παρατήρησε επίσης, ότι οι γονείς δεν γνωρίζουν σχεδόν καθόλου τους συγγραφείς της σύγχρονης παιδικής λογοτεχνίας, ενδιαφέρονται κατ' εξοχήν για βιβλία που διάβασαν οι ίδιοι στο παρελθόν και γενικότερα δείχνουν να φοβούνται το σύγχρονο παιδικό βιβλίο. Υποστήριξε τέλος, ότι στην επιλογή των βιβλίων πρέπει να εκφράζεται και η άποψη των γονέων, αφού μιλάμε για ένα σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία και τον πλουραλισμό.

— Σχετικά με το βαθμό που οι εκπαιδευτικοί είναι ενημερωμένοι σε θέματα Σ.Β., οι ίδιοι υποστήριξαν ότι είναι απαίδευτοι στο θέμα σύγκρισης, οργάνωσης και λειτουργίας Σ.Β. Αnéφεραν επίσης, ότι ο εκπαιδευτικός δεν άκουσε ποτέ μαθήματα Παιδικής Λογοτεχνίας στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες και πως στα πλαίσια του αυταρχικού σχολείου εκείνης της εποχής, ο διευθυντής τολμούσε να αναλάβει ο ίδιος πρωτοβουλίες και έπρεπε να εφαρμόζει πιστά τις εντολές του Επιθεωρητή και του Υπουργείου. Τόνισαν ότι δεν είναι σε θέση να ενημερώσουν τους γονείς για παιδικά βιβλία που αυτοί θέλουν να αγοράσουν και πως υπάρχει το ενδεχόμενο να κάνουν μερικές φορές και ζημιά, συστήνοντας σ' αυτούς όχι τα καταλληλότερα βιβλία (Αγόρασε «Γεροστάθη»). Έτσι, οι γονείς γίνονται συχνά θύματα εκμετάλλευσης από τους βιβλιοπώλες, οι οποίοι επίσης δεν διαθέτουν τις ανάλογες γνώσεις για μια σωστή πληροφόρηση.

— Οι εκπαιδευτικοί κρίνουν ότι θα πρέπει να γίνουν κάποια σεμινάρια, έστω σε εθελοντική βάση στη αρχή στα οποία θα εκπροσωπούνται όλα τα σχολεία. Τα σεμινάρια αυτά να καλύπτουν όλο το φάσμα των θεμάτων που σχετίζονται με το παιδικό βιβλίο και τη διακίνησή του.

Θεωρούν αναγκαίο να αποσταλεί στα σχολεία ο κατάλογος με τα παιδικά βιβλία από το Υπουργείο Παιδείας, συμφωνώντας ότι αυτός πρέπει να είναι ευρύς και πλουραλιστικός. Άλλος εκπαιδευτικός υποστήριξε ότι οι δόκιμοι λογοτέχνες της Παιδικής Λογοτεχνίας πρέπει να υποστηρίζονται και να στέλνεται το έργο τους στα σχολεία μαζί με τα σχολικά εγχειρίδια, ενώ το ίδιο να γίνεται και με δόκιμους ξένους συγγραφείς. Η επιτροπή που θα αξιολογήσει το έργο τους θα μπορούσε σύμφωνα με τον παραπάνω εκπαιδευτικό να απαρτίζεται από προσωπικότητες αναγνωρισμένου κύρους. Διατυπώθηκε επίσης η άποψη ότι για το κάθε παιδικό βιβλίο που κυκλοφορεί, πρέπει να υπάρχει μια μικρή περίληψη και αξιολόγηση. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί πρότειναν ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης πρέπει να ασχοληθούν περισσότερο με την προβολή του παιδικού βιβλίου.

— Σχολιάζοντας τις παραπάνω απόψεις πρέπει να επισημάνουμε ότι το θέμα της παραγγελίας και αγοράς των βιβλίων βρίσκεται σε άμεση αλληλοεξάρτηση με τα θέματα της ενημέρωσης και της οικονομικής ενίσχυσης. Θα ήταν λοιπόν χρήσιμο, αν υπήρχε η σωστή πληροφόρηση, οι παραγγελίες των βιβλίων είτε γίνονται από το σχολείο, είτε από το Σ.Γ.Κ., να πραγματοποιούνται μαζικά και απευθείας στους Εκδοτικούς Οίκους. Έτσι η αγορά των βιβλίων θα μπορούσε να γίνει και σε καλύτερες τιμές, αλλά θα υπήρχαν ενδεχομένως και κάποιες δωρεές από τους Εκδοτικούς Οίκους προς το σχολείο. Η διαδικασία αυτή είναι προτιμότερο να ακολουθηθεί σε συνεργασία από δύο ή και περισσότερα σχολεία. Βέβαια είναι απαράδεκτο η μοναδική σχεδόν πηγή πληροφόρησης των εκπαιδευτικών για τα παιδικά βιβλία που κυκλοφορούν, να είναι τα διάφορα φυλλάδια των Εκδοτικών Οίκων, αφού είναι προφανής ο πρωταρχικός στόχος αυτών των εντύπων. Πρέπει όμως να τονίσουμε στο σημείο αυτό ότι μια Έκθεση Παιδικού Βιβλίου που οργάνωσε πρόσφατα η «Ζωσιμαία» Δημοτική Βιβλιοθήκη, την επισκέφτηκε μόνο ένα από τα είκοσι δύο σχολεία της πόλης.

— Στο θέμα της ενημέρωσης εντάσσεται και ο κατάλογος με τα παιδικά βιβλία που αναμένεται από το Υπουργείο Παιδείας και που πρέπει να συνταχτεί σύμφωνα με τις προτάσεις των εκπαιδευτικών. Το ζήτημα είναι αν θα στέλνονται κάποια συγκεκριμένα βιβλία σε κάθε σχολείο, αν θα σταλεί ένας ευρύς αλλά δεσμευτικός κατάλογος με παιδικά βιβλία ή αν αυτός ο κατάλογος θα είναι περισσότερο συμβουλευτικός στην αγορά των βιβλίων. Το θέμα δεν πρέπει να αντιμετωπιστεί με κανενός είδους ευκολοπιστία και καλή διάθεση απέναντι στο χτες, το σήμερα ή και το αύριο. Το πρώτο ενδεχόμενο πρέπει να αποκλειστεί χωρίς συζήτηση γιατί ανεξάρτητα από την αντικειμενικότητα που θα υπάρχει

στην αξιολόγηση και επιλογή των βιβλίων, θα υπάρχει πάντα και η υπόνοια ότι άλλοι παράγοντες καθόρισαν την συγκεκριμένη επιλογή, κ.λπ. Άλλωστε και οι διάφορες καταξιωμένες προσωπικότητες που θα όφειλαν να επιλέξουν τα βιβλία δεν οι ίδιες για την κάθε πολιτική εξουσία. Με το ίδιο σκεπτικό πρέπει να αντιμετωπιστεί και το δεύτερο ενδεχόμενο¹⁰ στο σημείο που ο παραπάνω κατάλογος θα είναι δεσμευτικός. Και σ' αυτή την περίπτωση δηλαδή θα υπάρξουν υπόνοιες για τον περιοριστικό και δεσμευτικό χαρακτήρα του καταλόγου. Παράλληλα θα αποκλειόταν από τη διαδικασία αγοράς των βιβλίων τουλάχιστον οι προτάσεις του Σ.Γ.Κ. καθώς και των μαθητών αν δεχτούμε ότι εκείνες των δασκάλων θα συμπεριλαμβάνονταν στον συγκεκριμένο κατάλογο. Ο κατάλογος λοιπόν θα πρέπει να είναι απλά συμβουλευτικός, ενώ θα πρέπει να υπάχει η δυνατότητα να αγοράζει το σχολείο και τα διάφορα Παιδικά Περιοδικά και έντυπα για μια σφαιρικότερη ενημέρωση.

— Η αγορά επομένως των βιβλίων πρέπει να γίνεται αφού εκθέσουν πρώτα τις απόψεις τους όλοι οι παράγοντες της σχολικής ζωής, δηλαδή οι μαθητές, οι δάσκαλοι και οι γονείς. Θα πρέπει επίσης να επιδεικνύεται ένα καλό πνεύμα συνεργασίας από όλες τις πλευρές και να εξασφαλίζεται η αντικειμενικότητα και ο πλουραλισμός. Και τούτο γιατί, όπως παρατηρήσαμε, υπάρχει το ενδεχόμενο όταν μάλιστα τα οικονομικά ανήκουν αποκλειστικά σε κάποιο φορέα, να οδηγηθούμε στην αγορά των βιβλίων που προτείνει η πλειοψηφία του φορέα αυτού ανεξάρτητα αν οι προτάσεις δεν είναι οι καταλληλότερες.

— Πολύ σωστά προτάθηκε ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρέπει να ξεκινήσει σε εθελοντική βάση και να είναι αντιπροσωπευτική για όλα τα σχολεία. Σ' αυτήν θα πρέπει να συμμετέχουν επίσης και οι γονείς που θα αναλάβουν ενεργό ρόλο στη λειτουργία των Σ.Β. αλλά και οι Σχολικοί Σύμβουλοι. Οι τελευταίοι μάλιστα στα πλαίσια ενός εντατικότερου σεμιναρίου. Η επιμόρφωση πρέπει να καλύπτει θέματα ίδρυσης και λειτουργίας των Σ.Β. αλλά και να αποβλέπει σε μια γενικότερη ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών απέναντι στο παιδικό βιβλίο.

— Εκείνο που απαιτείται να γίνει επίσης είναι μια στενότερη συνεργασία του σχολείου για τα παραπάνω θέματα, τόσο με τα Τ.Ε.Ι., όσο και με τα Α.Ε.Ι. ώστε να προκύψουν θετικότερα αποτελέσματα.

6. Συμπεράσματα και Προτάσεις

Το συμπέρασμα που προκύπτει από την παρουσίαση της παραπάνω μελέτης είναι ότι οι βασικότεροι παράγοντες που συνδέονται με τη σωστή λειτουργία των Σ.Β. και την υλοποίηση του παραπάνω νομοθετήματος είναι η απαραίτητη κτιριακή υποδομή που απαιτείται, η οικονομική ενίσχυση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

— Το πρόβλημα της κτιριακής υποδομής αφορά και το καθημερινό ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων αλλά κυριώτερα το χώρο για τη στέγαση της Γ.Σ.Δ.Β. Το πρώτο είναι ένα γενικότερο θέμα που ταλαιπωρεί την εκπαίδευση, οι συνέπειες του οποίου εντοπίζονται σε σχέση με το θέμα που εξετάζουμε, στην αδυναμία να λειτουργήσουν σε πολλά σχολεία οι Β.Τ. Η πρωινή-απογευματική λειτουργία των σχολείων και οι υπερπλήρεις αίθουσες δεν επιτρέπουν να τοποθετηθούν βιβλία στις τάξεις. Βέβαια το πρόβλημα αυτό μπορεί να λυθεί με την ανέγερση νέων σχολικών μονάδων και την αποσυμφόρηση αυτών που ήδη λειτουργούν. Κρίνουμε όμως σκόπιμο στο σημείο αυτό να επισημάνουμε τη μεγάλη σημασία που αποδίδουμε στις Β.Τ. και οι οποίες προφανώς θα περιέχουν και βιβλία των μαθητών. Η παρουσία του κατάλληλου παιδικού βιβλίου στην τάξη προσφέρει άπειρες ευκαιρίες και δυνατότητες στο δάσκαλο να αναφερθεί στη μεγάλη σημασία που έχει το διάβασμα και γενικότερα η ενασχόληση με το παιδικό βιβλίο.

Πολύ σημαντικές είναι επίσης οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι ίδιοι οι μαθητές είτε φέρνοντας βιβλία για τη βιβλιοθήκη της τάξης τους, είτε συμμετέχοντας ενεργά στο δανεισμό και τον έλεγχο της κίνησης των βιβλίων. Η Β.Τ. πρέπει να αποτελέσει πράγματι τον πυρήνα όλης αυτής της προσπάθειας για την καλύτερη λειτουργία των Σ.Β.

— Παρουσιάσαμε και κάποιες προτάσεις για την αποδοτικότερη λειτουργία και των άλλων βιβλιοθηκών που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στα σχολεία. Πρέπει κατ' αρχήν να ελεγχθεί κατά πόσον οι Βιβλιοθήκες στο Διάδρομο δεν θα μπορούσαν να μεταφερθούν στις τάξεις των σχολείων. Ειδεμή μπορεί να γίνει καταμερισμός των βιβλίων κατά τάξη και να υπάρχει ξεχωριστά για κάθε τάξη συγκεκριμένο πρόγραμμα για την επίσκεψη της βιβλιοθήκης που θα γίνεται με την εποπτεία του δασκάλου κάθε τάξης. Τέλος πρέπει να γίνονται συχνότερες αναφορές στην

αξία του παιδικού βιβλίου για να αναπληρώνεται έτσι το κενό που αφήνει η απουσία του μέσα στις τάξεις.

— Η ίδρυση και λειτουργία των Γ.Σ.Δ.Β. με τη μορφή μάλιστα του Πνευματικού Κέντρου φαίνεται ότι δεν μπορεί να βρει καμμιά άλλη ικανοποιητική λύση εκτός από την κατασκευή κατάλληλα εξοπλισμένων χώρων. Εξαίρεση αποτελούν τα σχολεία στα οποία υπάρχει Σ.Β., ανεξάρτητα αν αυτή για διαφόρους λόγους δεν λειτουργεί. Θα πρέπει όμως να εξακριβωθεί σε ποιο βαθμό κοινές Γ.Σ.Δ.Β. θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν γειτονικές σχολικές μονάδες περιορίζοντας έτσι σημαντικά τα λειτουργικά έξοδα.

— Παρουσιάσαμε τους διάφορους τρόπους που ακολουθούν τα σχολεία για να εμπλουτίσουν στοιχειοδώς τις βιβλιοθήκες τους. Υπάρχει συχνά μια σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με το βαθμό που καθένα από τα σχολεία πέτυχε να λειτουργήσει τη Σ.Β. Άλλωστε μια αντίστοιχη διαφοροποίηση εμφανίζεται και στο εσωτερικό του ίδιου του σχολείου. Είναι γεγονός ότι σε πολλές δραστηριότητες των σχολείων για την απόκτηση βιβλίων και κάποιων οικονομικών μέσων υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για περαιτέρω βελτίωση και για επιπρόσθετες πρωτοβουλίες. Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να αναφέρονται είτε σε μια καλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Σ.Γ.Κ., είτε σ' ένα ευρύτερο άνοιγμα σε άλλους μαζικούς πολιτιστικούς φορείς αλλά και σε μια μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των ίδιων των μαθητών. Πρέπει όμως να τονιστεί επίσης ότι, αν πιστεύουμε πράγματι στις δυνατότητες και την προσφορά της Σ.Β. στη διαδικασία της μάθησης, τότε είναι ανάγκη να δοθεί σε κάθε σχολείο ειδικό κονδύλιο για το σκοπό αυτό. Κάτι τέτοιο δεν σημαίνει σε καμμιά περίπτωση την αναστολή των οποιωνδήποτε άλλων διεργασιών που πραγματοποιούνται σήμερα στο σχολείο.

— Ο ρόλος και η γενικότερη συμμετοχή του εκπαιδευτικού στην ικανοποιητική λειτουργία της Σ.Β. είναι προφανής και ευκολονόητος. Μάλιστα τουλάχιστον σ' αυτήν τη πρώτη φάση δεν μπορεί να περιοριστεί απλά στις διάφορες διαδικασίες μέσα στην τάξη αλλά επεκτείνεται και σε γενικότερα οργανωτικά ζητήματα. Πολλές φορές διαπιστώνεται ότι το ενδιαφέρον και η διάθεση δεν αρκούν για τη σωστή αντιμετώπιση αυτών των θεμάτων. Απαιτούνται γνώσεις και ενημέρωση, αφού άλλωστε ο σημερινός εκπαιδευτικός δεν παρακολούθησε αντίστοιχα μαθήματα στις σπουδές του. Η ενημέρωση οφείλει να αρχίσει ίσως από τους Σχολικούς Συμβούλους ώστε να είναι αυτοί σε θέση να μεταφέρουν στη συνέχεια τη γνώση και τον προβληματισμό σε όλα τα σχολεία της περιοχής τους. Στην περίπτωση αυτή ο εκπαιδευτικός θα έχει

όλα τα εφόδια ώστε να κινητοποιήσει και να ευαισθητοποιήσει όλους τους άλλους φορείς που συνδέονται με τη σωστή λειτουργία της Σ.Β.

— Η νομοθετική λοιπόν ρύθμιση για το θέμα των Σ.Β. κρίνεται σε γενικές γραμμές ικανοποιητική. Απομένει η υλοποίηση της απόφασης που πρέπει να γίνει το συντομότερο για το καλό της εκπαίδευσης.

7. Σημειώσεις

1. Βλ. Σπ. Κοκκίνης, Βιβλιοθήκες και βιβλία ή τα σκοτάδια με αριθμούς, Αθήνα ²1981, 48, 99, 212 κ.ε. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. του ιδίου, Βιβλιοθήκες και Αρχεία στην Ελλάδα, Αθήνα ²1970, 22 κ.ε., καθώς και Ι.Δ. Διακογιάννη, Η ισχύουσα σχολική νομοθεσία, Αθήνα 1964, 114-120.
2. Βλ. ΚΕΠΒ, Το Παιδικό Λογοτεχνικό Βιβλίο. Έργο Τέχνης; Μέσο Αγωγής; Αθήνα 1987, όπου το άρθρο του Γ. Κακούρη, Σχολικές Βιβλιοθήκες, 88.
3. Βλ. Κυρ. Ντελόπουλος, Η Βιβλιοθήκη στο Σχολείο, Αθήνα 1975, 16.
4. Βλ. Β.Δ. Αναγνωστόπουλος-Αντ. Δελώνης, Παιδική Λογοτεχνία και Σχολείο, Αθήνα ⁴1988, 94.
5. Βλ. Αντ. Δελώνης, Εισαγωγή στη Με απολεμική Παιδική Λογοτεχνία, Αθήνα 1982, 144 κ.ε., όπου η αναφορά στο Σπ. Κοκκίνη, «Παιδικές Βιβλιοθήκες: Ώρα μηδέν», περ. «Διαλέγουμε Βιβλία για Παιδιά», τ. 3-4, 1979. Βλ. επίσης, ΚΕΠΒ, ό.π., το άρθρο της Βιτ. Αγγελοπούλου, Παιδικές Βιβλιοθήκες: Ο τρόπος λειτουργίας και οι στόχοι τους, σ. 82, καθώς και Β.Δ. Αναγνωστόπουλος, Θέματα Παιδικής Λογοτεχνίας, Αθήνα 1987, 167.
6. Δεν συμπεριλάβαμε τα ειδικά σχολεία της πόλης, ένα μονοθέσιο που υπάρχει και το Δημοτικό Σχολείο της Βελλάς. Ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν στα παραπάνω σχολεία είναι πολύ μικρός.
7. Η ονομασία αυτή δόθηκε στη βιβλιοθήκη με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Προεδρίας και Οικονομικών, που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 218 τεύχ. Β' / 29-4-87, ύστερα από αίτηση του Εφορευτικού Συμβουλίου της Βιβλιοθήκης.
8. Βλ. R. Lutz, Das verhaltens-diagnostische Interview, Stuttgart 1978, καθώς και Handbuch der empirischen Sozialforschung (Hrsg. von R. König) III Band, Stuttgart ²1974.
9. Β.Δ. Αναγνωστόπουλος-Αντ. Δελώνης, Παιδική Λογοτεχνία και Σχολείο Αθήνα ⁴1988, 119.
10. Βλ. Αντ. Δελώνης, Βασικές Γνώσεις για το Παιδικό και Νεανικό βιβλίο, Αθήνα 1988, 54. Βλ. επίσης το αφιέρωμα στις Βιβλιοθήκες του περ. Διαδρομές στο χώρο της Λογοτεχνίας για παιδιά και νέους, 13/Άνοιξη 1989.